2026. OKTÓBER

háromká

KÖNYV / KÖNYVTÁR / KÖNYVTÁROS

TARTALOMJEGYZÉK

A TARTALOM ELÉRÉSÉHEZ
CSAK KATTINTSON A CÍMRE.

Egy hét az optimizmus jegyében a könyvtárakban	3
KIIK vagyunk? – Bemutatkozik az ELTE BTK HÖK Könyvtár- és Információtudományi Intézeti Képviselet	4
Az egész könyvökoszisztémában kell gondolkodnunk – interjú Kovács Béla Lóránttal	5
Országos Könyvtári Stratégia 2027–2031 – a megújulás irányai	8
Körkérdés szakmai szervezetekhez az Országos Könyvtári Stratégia kapcsán	10
A felfedezések új otthona – Szihalom könyvtárának megújulása	13
Csongrád, Buk ház, Csemegi Károly Könyvtár	14
„A jövő könyvtára” Székelyudvarhelyen – Pódiumbeszélgetés az elmúlt 75 évről	16
A nagyenyedi Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár digitalizált kéziratai	18
30 éve a Piaristák terén	19
Egy hosszú történet öröksége	21
Mennyit ér egy könyvtár? – ROI számítási módszer a gyakorlatban	23
A Selyemút mentén a jövő könyvtáráról	25
Hagyományok és stratégia	27
Puszanban tárgyaltak a nemzeti könyvtárak vezetői a mesterséges intelligenciáról és a könyvtárak jövőjéről	29
Nem csak olvasni tanít – Az Olvasólétra, mint közösségi könyvtári jógyakorlat	30
Szinnyei József-díjjal ismerték el két kiváló könyvtári szakember munkásságát	31
A selmeci-soproni diákhagyományok éltetője a Soproni Egyetem és annak polgárai	32
Megismerni egy korszakot	33

IMPRESSZUM

háromká **4. (34.) évfolyam, 5. szám**

FELELŐS KIADÓ: Gerencsér Judit, az Országos Széchényi Könyvtár mb. főigazgatója
FŐSZERKESZTŐ: Szeifer Csaba
A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: Szüts Etele, a Könyvtári Intézet igazgatója
SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: Hegedűs Henriett, Horváth Sándor Domonkos, Juhász Zoltán, Képes Gábor, Oros Sándor, Ráczné Radó Rita, Rostás Norbert, Szabó Tünde, Szőcs Endre, Varga Éva, Verók Attila
OLVASÓSZERKESZTŐ: Ormándy Marcell Ottó
TECHNIKAI SZERKESZTŐ: Varga Csilla
BORÍTÓFOTÓ: Chang'an Academy, Xi'an Public Library, fotó: Szüts Etele

A SZERKESZTŐSÉG CÍME: 1014 Budapest, Szent György tér 4–5–6., **TELEFON:** (06 1) 224-3788, **E-MAIL:** haromka@oszk.hu
URL: https://journals.oszk.hu/haromka, https://epa.oszk.hu/haromka **LEVELEZÉSI CÍM:** 1276 Budapest Pf. 1205.

ISSN 3004-1252 (Online - Megjelenik kéthavonta)

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

Fotó: Széchenyi István Egyetem Egyetemi Könyvtár és Levéltár

Egy hét az optimizmus jegyében a könyvtárakban

Az Informatikai és Könyvtári Szövetség 2006-tól, immár 20 éve egységes koncepció alapján szervezi meg az Országos Könyvtári Napok eseményeit minden év októberének első hetében. Az évente változó, egymásra épülő tematika, a különböző korosztályok eltérő igényeire és a bennünket körülvevő gyors változásokra való odafigyelés tette a szakma legjelentősebb programsorozatává ezeket a napokat.

A mögöttünk álló két évtized bebizonyította, hogy az esemény nagyságrendje, szervezettsége és a könyvtárak egyidejű cselekvése nemcsak hazai, de nemzetközi mezőnyben is egyedülálló. Az eltelt 20 év alatt összesen 84 594 könyvtári program valósult meg 3 269 710 résztvevővel. A kezdeményezés nagymértékben hozzájárult a könyvtárak megújulásához, az együttműködéshez és a közös sikerek megéléséhez.

Az Országos Könyvtári Napok programsorozatát idén 2026. október 5–11. között rendeztük meg. Az Informatikai és Könyvtári Szövetség most is biztosította a kereteket: az egységes online felületet, a témajavaslatokat és a közös arculatot.

Fotó: Hőgyészi Könyvtár, Információs és Közösségi Hely

Szabó Dávid interaktív előadása

A 2026-os kampányhét központi témája az optimizmus volt, szlogenje pedig: „Az optimizmus egy kinyitott könyvvel kezdődik.” Az optimizmus itt a cselekvő reményt jelenti, amelyet könyvtáraink világítótoronyként képviselnek a változó világban. A könyvtár az a hely, ahol a tudás elérhetősége biztonságot ad, a közösségi élmény pedig erőt.

A programok 4 fő témakör köré szerveződtek:

1 **Léleképítés és fejlődés:** Belső erőt adó irodalmi művek feldolgozása biblioterápiával, valamint a digitális világ és a mesterséges intelligencia (AI) nyújtotta lehetőségek derűs, gyakorlati bemutatása.

2 **Fenntartható remény:** A zöld megoldások, a környezettudatosság és a magcsere-akciók népszerűsítése.

3 **Közösségi háló:** A magány és elszigetelődés elleni küzdelem közös olvasással, alkotással és generációk közötti kerekasztal-beszélgetésekkel.

4 **Megoldásközpontúság:** A mindennapi kihívásokra választ adó szolgáltatások bemutatása.

Több helyszínen szerveztek „Vidám klasszikusok” felolvasóesteket, anekdotázást kortárs szerzők műveiből, valamint „Írjuk újra a holnapot!” közösségi mágnesversfalat. A biblioterápiás csoportfoglalkozásokon kortárs művek segítségével foglalkoztak az újrakezdéssel, míg a „Sci-fi és utópia – Nem csak sötéten” rendhagyó órákon élhető jövőt jósoló könyveket ajánlottak.

Nagy sikert aratott a „Lázár Ervin birodalma” családi délelőtt, a „Vakrandi egy pozitív könyvvel”akció, az „Irodalmi Gerilla-marketing” keretében elrejtett bátorító idézetek, valamint a „Boldog vég Fal”, ahol az olvasók átírhatták híres tragédiák befejezését. A családi kincskereséseken és workshopokon számtalan Optimizmus-könyvjelző készült. Idén sem maradt el a Könyves Vasárnap hosszabbított nyitvatartással, ajándék könyvcsomagokkal és közösségi piknikkel.

Az eseménysorozat eredményei magukért beszélnek: egy hét alatt az ország 968 településén, 1 138 intézményben 3 388 könyvtári program valósult meg, amelyeken 81 294 fő vett részt (köztük 35 633 gyermek).

Bízunk benne, hogy a beszélgetések és a közös olvasások során a látogatók megérezték: ránk fér egy kis extra adag remény. Hiszünk abban, hogy a válaszok és a mosolyok a könyvtárban rejtőznek, mert az optimizmus tanulható, a könyvtár pedig a legjobb edzőterem hozzá!

A 2026-os kampányhét központi témája az optimizmus volt, szlogenje pedig: „Az optimizmus egy kinyitott könyvvel kezdődik.”

Tőzsér Istvánné Géczi Andrea

Fotó: ELTE KIIK

KIIK vagyunk?

Bemutatkozik az ELTE BTK HÖK Könyvtár- és Információtudományi Intézeti Képviselet

Az ELTE BTK HÖK Könyvtár- és Információtudományi Intézeti Képviselet (KIIK) valamennyi olyan hallgató mindennapjait kíséri figyelemmel és érdekeit képviseli, akiknek tanulmányai az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézethez kapcsolódnak. Ez az Informatikus könyvtáros alapszakos, a Könyvtár- és információtudomány mesterszakos, és a Könyvtárostanár osztatlan és rövid ciklusú tanárszakos hallgatók mellett jelenti még a Zenekultúra alapszak keretében Zenei könyvtáros specializációt választó hallgatókat, illetve azokat is, akik saját (alap)szakjukat az Informatikus könyvtáros vagy az Információ- és tudásmenedzsment minorral egészítik ki. Mivel ezek a képzések egyre népszerűbbek az ELTE-n, ez most már több száz hallgatót jelent.

A KIIK felépítése

A korábbi évekhez képest viszonylag sokan, nyolcan vagyunk jelenleg a Képviseletben, és a HÖK referensi rendszere miatt mindannyiunk munkájának más-más fókusza van. A tanulmányi és a tanárképzési referensek foglalkoznak többek között a tárgyfelvétel, a modulválasztás és a szakzárás rejtelmeivel. A szociális referensek az esélyegyenlőségi és a szociális támogatásokkal kapcsolatos kérdésekben, míg a tudományos és pályázatos referensek az egyetem által kínált tudományos és kulturális ösztöndíjainak népszerűsítésében segítenek. A külföldi lehetőségek bemutatása (pl. Erasmus+, CEEPUS) és a külföldi hallgatók itthoni segítése a külügyi referensek feladata, a közéleti referensek pedig a mindennapos kikapcsolódásért, szórakozásért, és a hallgatók social media felületeken való elérésén dolgoznak. Csapatunkat ezen felül kiegészíti még mindenki nagy kedvence, Karamellás Brúnó plüsskutyus kabalánk, aki névben a havi rendszerességű hírlevelünket küldi ki, de sok programra visszük magunkkal, így a hallgatók örömére személyesen is lehet vele találkozni.

Feladatok és programok

Mivel az alap- és osztatlan szakos hallgatói választások tavasszal zajlanak, így a HÖK-ös évet általában tavasz végétől a következő év tavaszáig számítjuk. Ez még a nyáron lehetőséget ad az újonnan megválasztottaknak belezökkenni a munkába, illetve hogy megtervezzük a tanévet.
A hivatalosabb hangvételű tájékoztatók mellett a hallgatók a ponthúzástól a diplomaszerzésig online is elérnek minket különböző felületeken, ahol igyekszünk 24 órán belül mindent megválaszolni.
A Képviselet kari szinten is aktív, szinte bármilyen ELTE BTK-s eseményen össze lehet futni valamelyikünkkel. A cikk írása idején az október 16-i ELTEfesztre készülünk, ahol kitelepülőként a szakjainkról tájékoztatjuk, az évek óta rendkívül sikeres könyvkötéssel pedig várjuk az érdeklődő középiskolásokat.

Saját hallgatóink és a szakma szempontjából viszont elengedhetetlenek a saját szervezésű, illetve könyvtárhoz kapcsolódó programjaink. Vannak olyanok, amik nagyobb múltra mutatnak, mint például a Magyar Információtudományi Alapítvány és az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár által évente szervezett Könyvtári Nap támogatása; a BOBCATSSS konferencia látogatásának megszervezése; vagy a kétévente megrendezett Valóságos Könyvtár – Könyvtári Valóság konferencia lebonyolításában való részvétel. Közösségépítés szempontjából telente könyvtáros forrócsokizást/teázást szervezünk; májusban társasjátékestet és könyvkötést tartottunk az Intézetben, amire nem könyvtáros hallgatók is lelkesen eljöttek; idén először pedig, szeptember 22-én a Távol-keleti Intézeti Képviselettel közösen ruhacserét szerveztünk, és mivel nagy sikert aratott, valószínű, hogy tavasszal meg fogjuk ismételni.

Záró gondolatok

Úgy gondoljuk, hogy sikerült kialakítanunk egy olyan, aktív csapatot, amelyben mindenki meg tudja találni a helyét, és amely arra törekszik, hogy minél több hallgatót be tudjon vonni akár a közösségi, akár a szakmai életbe. Szerencsére az utóbbival kapcsolatban pozitív visszajelzéseket szoktunk kapni, reméljük, hogy sikerül továbbra is egyre jobb és izgalmasabb dolgokkal előrukkolni. Emellett azt sem szabad elfelejteni, hogy ez nekünk, mint a KIIK tagjainak is egy hatalmas lehetőség, hiszen olyan tapasztalatokkal gazdagodunk, amiket akár majdani könyvtárosokként is kamatoztatni tudunk majd.

Sütő Laura

Fotók: Méliusz Juhász Péter Könyvtár

Az egész könyvökoszisztémában kell gondolkodnunk

A hazai könyvtári rendszer egyik leginnovatívabb műhelye ma Debrecenben működik. A Méliusz Juhász Péter Könyvtár nemcsak szolgáltatásaiban, hanem szemléletében is az úttörő könyvtárak körébe tartozik. A könyvtár jelentős fejlesztés előtt áll, amely uniós források bevonásával valósul meg. A projekt keretében Debrecen ellátatlan részeiben automatizált, beléphető robotkönyvtárakat helyeznek el, amelyek révén a könyvtári szolgáltatások fizikailag is közelebb kerülnek a lakossághoz. A kezdeményezés szorosan illeszkedik a „15 perces város" koncepciójához, amelynek célja, hogy az alapvető közszolgáltatások rövid időn belül, helyben elérhetők legyenek. Interjúnkban az intézményt 2013 óta vezető **Kovács Béla Lóránt**tal beszélgetünk, akinek munkásságában egyszerre van jelen az irodalomtudományi háttér, a könyvtárszakmai rendszerszemlélet és a technológiai innováció iránti nyitottság.

Lassan másfél évtizede vezeti a Méliuszt. Melyek voltak a legfontosabb fordulópontok az elmúlt években?

2013-ban akadémiai környezetből érkeztem, akkor történt meg a városi és a megyei könyvtári rendszer összevonása. A kinevezésem utáni első feladatom az volt, hogy végrehajtsam az integrációt. Ez közel négy évig tartott, leginkább azért, mert párhuzamos rendszerek működtek. Humánus módon kellett kialakítani egy működő szisztémát, úgy érzem, ez sikerült. Ezzel párhuzamosan volt egy másik nagyobb feladat is, hiszen 2013 és 2015 között felszámoltuk a könyvtári fehér foltokat a megyében. Jelenleg nincs ellátatlan terület Hajdú-Bihar megyében. Abban az időben úgy éreztük, hogy Debrecen viszonylag méltatlan helyet foglal el a könyvtári rendszerben, és újra kellett gondolni, hová is tartunk. Később létrehoztuk a Könyvtár és Információtudományi Társaságot (KITÁR), hogy közösen keressünk innovatív megoldásokat a könyvtárak előtt álló kihívásokra. Akkor ismertük fel, hogy a könyvtárak problémája a szakemberhiány. A béremelés fontos a szakemberek megtartásához és a pálya vonzerejéhez, de önmagában nem oldja meg az utánpótlás problémáját: arra kell felkészülnünk, hogy kevesebb könyvtári szakember érkezik, mint ahányan kilépnek a rendszerből.

A feladat pedig nem kevesebb, hanem több lesz, mert a szolgáltatások körét is folyamatosan bővíteni, korszerűsíteni kell. Erre pedig egyetlen megoldás van: a magas fokú gépesítés és az innováció. A könyvtári rendszerünket érő első igazi válság a koronavírus-járvány volt. Hogy mennyire stressztűrő a rendszer, az akkor derült ki, amikor a koronavírus-járvány alatt Magyarországon elsőként vezettük be a könyvtári bokszokat. A prototípussal kísérleteztünk: amikor minden bezárt, kivéve mi. Az első bokszoknak, amelyeket kihelyeztünk, még ezernyi hibájuk volt. Sokan használták őket, előfordult, hogy bedugultak, aztán rendeltünk még kettőt. Rögtön látszott, hogy ez működőképes dolog, és meghálálta magát az RFID, illetve az önkölcsönző rendszerek fejlesztése. Egyre kevesebb emberrel egyre hatékonyabban tudtunk működni. Ekkor alakítottuk át az addigi fiókkönyvtári hálózatot úgy, hogy a személyi állományt elkezdtük mozgatni: nem minden könyvtárban volt dedikált könyvtáros, hanem a könyvtárosok a hálózatban mozogtak. Ez méretheatékonysági és működésbeli megtérülést hozott: mintegy 40 százalékkal több nyitvatartási időt tudtunk ugyanannyi emberrel biztosítani. Ez megint csak hatékonyságnövekedést jelentett, és a gépesítéssel, valamint a munkaszervezéssel függött össze. Mindeközben egyre több olvasónk lett, bővült a szolgáltatások köre, és a kölcsönzött dokumentumok száma is növekedett.

A következő nagy próbatétel az energiaválság volt, amely sokkal nagyobb változást hozott az olvasók összetételében, mint a korábbi időszak. A fiókkönyvtárak bezárása és az automatizálás lehetővé tette, hogy érdekes módon több ember vegyen minket igénybe, de másképp. Intenzívebbé vált a könyvtárhasználat, és egyre többen a kisebb helyek helyett a nagyobbak felé fordultak. A kisebb területeken inkább a bokszokat és az egyéb szolgáltatásokat vették igénybe, és innen jöttek aztán a későbbi ötletek.

Egy nagyszabású fejlesztés előtt áll az intézmény: hamarosan automatizált könyvkonténereket fognak telepíteni. Hogyan fog ez működni a gyakorlatban?

A könyvbokszok automaták, amelyeken keresztül dokumentumokat lehet átvenni és visszaadni. A most tervezett robotkönyvtárak viszont beléphető, konténerben kialakított kis könyvtárak lesznek. Olyan helyszínek, ahová ha belépünk, egy igazi könyvtárat találunk. Le lehet ülni, asztalt lehet foglalni egy-két órára, hogy ott magánórát vagy épp rendezvényt lehessen tartani. Természetesen nemcsak dokumentumok lesznek bennük, hanem közösségi térként is működnek, és önkiszolgáló kölcsönzésre is lehetőség lesz. Lesz bennük RFID-rendszer, illetve kamerák, amelyek védik az ott lévő eszközöket. A konténereket olyan városrészekben helyezzük el, ahol nem lehetne gazdaságosan könyvtárépületeket működtetni. Tehát nem az történik, hogy ezekkel az eszközökkel kiváltjuk a könyvtárosokat, hanem ellátatlan területekre visszük ki a konténereket. Ez 0–24 órás könyvtári szolgáltatás lesz. Előre le lehet foglalni a helyszíneket, ahol egyébként automatikus beléptetőrendszer is működik majd, és könyvtári kártyával lehet használni őket. A helyszínek pedig döntően sokak által használt helyeken, játszóterek közelében lesznek. Azok a speciális csoportok, amelyeknek ezt létrehoztuk, az anyukák és a gyerekek, illetve a nyugdíjasok. Azért jó ez, mert nem kell messzire menniük a szolgáltatásért: az nem távoli városrészekben lesz elérhető, hanem például a helyi játszótér mellett. Olyan szolgáltatásokat is kiviszünk, amelyek korábban ott nem voltak. Tehát miközben bővül a szolgáltatási portfólió, a megvalósítás kevesebb erőforrás-ráfordítást igényel.

A szolgáltatás kifejlesztésénél volt valamilyen nemzetközi példa, amelyet követtek, vagy saját ötlet volt?

Debrecen németországi testvérvárosában, Paderbornban is van olyan könyvtár, amely 0–24 órában nyitva van, és teljesen automatikusan működik, de ez a város egyik legrégebbi épületében található. Az önkölcsönző automatákból jött az ötlet, és arra gondoltunk, hogy ezt lehetne kicsit nagyobban is csinálni. Azt láttuk, hogy az automatizáció irányába muszáj elmennünk mindenhol, mert egyre kevesebb emberünk van. A jobb bérek mellé olyan munkaszervezés és technológia kell, amellyel a csökkenő szakemberlétszám mellett is bővíthetjük a szolgáltatásokat. Abban gondolkodunk, hogyan lehet hatékony megoldásokat kínálni a meglévő kihívásokra, elsősorban technológiai megoldásokkal. A cél az, hogy a könyvtárosok jobb fizetés mellett, kevesebb rutinfeladattal, több időt fordíthassanak az olvasókra és a szakmai munkára. Erre készülünk fel. Arra, hogy egyre kevesebb ember lesz, és ez vidéken még hangsúlyosabb problémát fog jelenteni, különösen a kis falvakban. Vagyis ez a megoldás nem csupán a városi, ellátatlan területek számára kínál megoldást, hanem olyan pilotprojekt is, amely akár a vidéki ellátatlan településeken is alkalmazható.

Tehát a know-how-t átadnák más, hasonló adottságú településeknek is, hogy ők is fel tudják használni. Mikor tervezik ennek az elindítását?

Azt szeretnénk, ha 2027 második negyedévében már hat városrészben működnének. A folyamat a közbeszerzésektől is függ. Egy európai uniós pályázatból finanszírozzuk, és európai szintű, nyílt közbeszerzés előzi meg, ami némileg lassítja a folyamatot. Ahogy ezen túl vagyunk, nagyjából akkorra működőképesek lehetnek, és elindulhat a robotkönyvtári szolgáltatás. Ha mindez megvan a következő év első felében, utána minden negyedévben épül majd rá egy szolgáltatás.

Mindez miként kapcsolódik a „15 perces város" koncepciójához? Talán arról is volt szó, hogy ezek forgalmas csomópontokba kerülnek.

Nem csomópontokhoz rakjuk, hanem olyan városrészekben helyezzük el őket, amelyek távol esnek a központtól, és ahol nincs ellátás, viszont általában vannak játszóterek és olyan helyek, ahol az emberek találkoznak. Debrecen elég nagy területen fekszik, tehát a belvárostól viszonylag távol is vannak ilyen helyszínek. Az a cél, hogy ne kelljen 15 percnél messzebbre menniük a kismamáknak a gyerekekkel vagy épp az időseknek. A játszóterek nincsenek messze attól a bolttól, ahol bevásárolnak, és nincsenek távol a buszmegállótól sem, ahonnan a buszok indulnak. Arra számítunk egyébként, hogy valójában több olvasó is lesz, és több dokumentumot is fognak kölcsönözni, mert ezek az emberek nem szállnak fel a buszra azért, hogy elérjék a szolgáltatásainkat.

Jelenleg kulturális intézményként tekintenek a könyvtárra, de a könyvtár része a teljes könyvökoszisztémának, tehát az egész könyviparnak

Ha a jövő könyvtárára gondol, milyen fizikai környezetet és milyen szolgáltatási modellt lát maga előtt?

A jövő könyvtára a szűkülő szakemberállomány mellett is több olvasót tudna kiszolgálni, és a könyvtárosoknak több idejük jutna az emberekre. Bár egyébként nem panaszkodhatunk, mert időnként harc van az ülőhelyekért, sőt, vannak olyan eseményeink is, amikor nem férünk be a könyvtárba, szerencsére.
A jövő könyvtárával kapcsolatban mi azt szeretnénk, ha alapvetően a könyvipar része lenne, ha egybe tudnánk nyitni a könyves szolgáltatások szinte mindegyikét. Képesek lennénk a legkisebb településekre is elvinni a könyvtárakon keresztül a könyvkölcsönzést és a könyvvásárlást is. Tehát a könyvipar egyetlen tér lenne, ahol személyre szabott ajánlások jönnének létre a digitális térben. A könyvtári adatok szolgálnák az egész könyvipar előrejelzéseit: meg lehetne jósolni, milyen könyveket mikor kell kiadni, hogyan érdemes ezeket raktározni, és hogyan lehet értékesíteni őket.

Az új könyveket lehetne reklámozni a könyvtáron keresztül is, személyre szabottan. Tudod, hogy neked ez a könyv az, ami tetszeni fog, és ha akarod, kikölcsönzöd, ha akarod, megvásárolod, és ez a kettő nem jelent különbséget. Tulajdonképpen egyetlen nagy tér lenne, és nem látnád a különbséget a könyvtárak és a könyvesboltok között. A könyvtári jegyeddel tudnál a könyvesboltban is kölcsönözni, és fordítva. Tulajdonképpen beülnél bármelyikbe, és némi túlzással a nappalidként tekintenél rá. A könyvtár alkalmazkodna hozzád, tudná, mire van szükséged, és megrendelné azt. Nagyjából azt is tudná, mikor van rá szükséged, és oda is adná neked. Megmaradna a fizikai térben, de valahogy úgy, hogy az egész jobban köréd szerveződne. Mondjuk úgy, mintha a Netflix lenne a valódi térben, csak más tartalommal. Szóval én így látnám: nem is annyira kulturális térként, inkább könyves térként gondolok rá. Jelenleg kulturális intézményként tekintenek a könyvtárra, de a könyvtár része a teljes könyvökoszisztémának, tehát az egész könyviparnak, és ebben hatalmas lehetőségek vannak, amelyeket a könyvtárak nem aknáznak ki. Ha a jövőben ezeket kihasználnák, ettől nem lennének kevésbé könyvtárak: nem lennének kevésbé otthonosak, egyszerűen csak több helyen lennének jelen, és többféle szolgáltatást tudnának adni az embereknek. Olyanokat is, amelyek ma szentségtörésnek számítanak, mert üzleti szolgáltatásként gondolunk rájuk. Eközben a könyvtár közszolgálati küldetése, az ingyenes alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés és a szakmai függetlenség alapérték maradna.

Én is érzem, hogy a könyvkiadók és a könyvesboltok nagyon elkülönülnek a könyvtáraktól. Talán el is akarnak különülni, mert kicsit féltik a pozíciójukat is.

Ugyanaz, mint a gépkocsiárusítás. Az új autót áruló kereskedő szenteltvizet dobál, mert valaki megjavíttatja a régi autóját, és nem vesz újat; az autószerelő meg szenteltvizet dobál, mert valaki ahelyett, hogy megszereltetné, vesz egy újat. Tegyük össze a kettőt: vegyél egy újat, szereltess nálam! A szolgáltatások ettől nagyobb biztonságot nyújtanak: mindenki jól jár. Az egész ipar jól jár.
Azt kellene észrevenni, hogy a könyvtárak a kulturális intézmények körében csupán egynek minősülnek, viszont a könyviparban kitüntetett hellyé tudnának válni. Éppen ez az innováció: megérzed, hol kell innoválnod annak érdekében, hogy sok nyertes legyen. A KITÁR-ban is azt keressük, hogyan tudnak a könyvtárak aktívabban részt venni ebben az együttműködésben. Nem azt mondtam, hogy ne kapjon fizetést a könyvtáros, ne nyisson ki a könyvtár, nem kell könyvtáros, vagy nem kell beszélgetni az olvasókkal. Kell, csak nem ebben merül ki az egész. Ez az új irány, és ebbe az irányba szeretnénk lökdösni a rendszert. Nekem ez a vízióm, és egyébként Debrecen is ebbe az irányba halad akkor is, amikor kihelyezi ezeket a bokszokat, robotkönyvtárakat és kölcsönzőautomatákat.
Továbbá akkor is, amikor személyre szabott, MI-vel támogatott ajánlórendszereket hozunk létre a saját könyvtári rendszerünkben. Ezeket ugyanis azért hozzuk létre, hogy az adatok és az előrejelzések alapján a könyvipar számára is értékesek legyenek. A könyvterjesztők felé megnyitott adatbázisok terjesztői könyvadatokat és könyvtári katalógusadatokat tartalmaznak, nem az olvasók személyes adatait, és én nem is titkolom, hogy a hosszú távú terv az, hogy mindenki számára előnyös, win-win helyzetet alakítsunk ki a könyvesboltokkal, a kiadókkal és a nyomdákkal, és az egész iparágnak adjunk egy új lendületet. Gondoljuk újra az alapoktól ezt az egészet! Én ebbe az irányba lépegetek.

Szüts Etele

Országos Könyvtári Stratégia 2027–2031

A MEGÚJULÁS IRÁNYAI

Magyarországon legutóbb a 2008–2013 közötti időszakra készült átfogó országos könyvtárfejlesztési stratégia. Ennek lezárása óta több mint egy évtized telt el egységes, valamennyi könyvtártípus számára irányt mutató stratégiai keret nélkül. Eközben átalakultak az információszerzés, a tanulás és a kultúrafogyasztás formái. Bár a digitalizáció, az MI és a dezinformáció is új kihívások elé állítja a könyvtárakat, a legégetőbb feladatok között a fenntartható finanszírozás biztosítása is ott van, az infrastrukturális és munkaerőproblémák felszámolásával együtt.

A digitalizáció, az MI és a dezinformáció is új kihívások elé állítja a könyvtárakat, a legégetőbb feladatok között a fenntartható finanszírozás biztosítása is ott van, az infrastrukturális és munkaerő-problémák felszámolásával együtt

Az említetteken kívül a társadalmi és demográfiai változások is új feladatokat jelölnek ki. Ebben a helyzetben kulcsfontosságú a Könyvtárszakmai Kerekasztal által készített, *konzultációs változatként közzétett Országos Könyvtári Stratégia 2027–2031.*

A stratégia alapvetése, hogy a könyvtár nem pusztán információhordozókat gyűjtő és kölcsönző intézmény, hanem alapvető társadalmi és nemzeti tudásinfrastruktúra. Egyszerre szolgálja az oktatást, a kutatást, az innovációt, a kulturális örökség megőrzését, a hiteles tájékozódást és a közösségi életet. Ebből adódóan a könyvtári rendszer fejlesztése jóval több mint ágazati ügy: valódi nemzeti befektetés. A 2031-re kitűzött jövőkép összehangolt, elérhető és befogadó könyvtári hálózatot ír le, amely mindenki számára biztosít méltányos hozzáférést a tudáshoz. A stratégia valamennyi könyvtártípusra kiterjed, és több egymásra épülő prioritást határoz meg.

Korszerű, együttműködő könyvtári tudásinfrastruktúra

Kiemelt prioritás a széttagolt informatikai háttér felszámolása és a közös szolgáltatások fejlesztése. Itt a teendők között szerepel az országos könyvtári szolgáltatási platform kialakítása, a felhőalapú megoldások terjesztése, a rendszerek összekapcsolhatósága, valamint a MOKKA–ODR megújítása. A közös licenckonzorciumok, az országos üzemeltetés és a kiberbiztonság fejlesztése is cél.

Ugyanilyen fontos a könyvtári adatvagyon egységes kezelése. A stratégia országos repozitóriumi és digitális könyvtári infrastruktúrát, nyílt és szabványos metaadatokat, összekapcsolható kutatási és kulturális adatokat szorgalmaz. Támogatja a nyílt tudományt, a FAIR-alapelvek alkalmazását, valamint az MTMT-hez és a tudományos publikálási rendszerekhez kapcsolódó fejlesztéseket. A digitális kulturális örökség megőrzése érdekében országos digitalizálási programra, összehangolt munkamegosztásra, retrospektív katalogizálásra, állományvédelemre és hosszú távú digitális archiválásra van szükség. A könyvtárak, levéltárak és múzeumok együttműködéseinek hatékonyabbá tétele is cél.

Önálló feladat a mesterséges intelligencia felelős könyvtári alkalmazása. A tervek között szerepel MI-alapú szolgáltatások és keresési megoldások vizsgálata, etikai és módszertani ajánlások kidolgozása, innovációs műhely és tudásmegosztó hálózat létrehozása. A magyar digitális könyvtári állomány a hazai MI-fejlesztések fontos erőforrása lehet, miközben az adatvédelem, a hitelesség és a szakemberek felkészítése alapfeltétel marad.

A könyvtárak társadalmi szerepének megerősítése

A könyvtár az egész életen át tartó tanulás, az olvasáskultúra és a társadalmi részvétel helyi központja. Országos és helyi olvasásfejlesztési programok, gyermek- és családbarát szolgáltatások, korszerű tanulási terek, valamint a hátrányos helyzetű csoportokat segítő lehetőségek kialakítása szükséges. Az iskolákkal és felsőoktatási intézményekkel való együttműködés erősítheti a szövegértés, a könyvtárhasználat, az információs, média-, digitális és MI-műveltség fejlesztését.

A dezinformáció és a mesterségesen előállított tartalmak korában a hiteles

információhoz való hozzáférés különösen fontos közfeladat. A könyvtáraknak ma nemcsak megbízható gyűjteményeket és adatbázisokat kell kínálniuk, hanem kulcsszerepük van a forráskritika, a tudatos médiahasználat, valamint az MI-eszközök kritikus értékelésének átadásában is.

A könyvtár mint „harmadik hely" nyitott, biztonságos, pártpolitikai érdekektől független közösségi tér: találkozási lehetőséget, párbeszédet, alkotást és együttműködést kínál. A helyi civil, önkormányzati és kulturális partnerségek, az akadálymentes és befogadó szolgáltatások csökkenthetik a társadalmi elszigetelődést és a digitális szakadékot.

A kutató- és felsőoktatási könyvtárak számára kiemelt a nyílt tudomány és a kutatástámogatás: a kutatási adatok kezelése, a repozitóriumok, a nyílt hozzáférésű publikálás és a közösségi tudomány fejlesztése. A könyvtárhasználó a jövőben nemcsak szolgáltatások igénybevevője, hanem alkotó és partner is lehet, például közösségi kutatásokban és makerspace-műhelyekben.

Megújuló és fenntartható könyvtári rendszer

E prioritás fókuszában a humánerőforrás, az intézményirányítás, valamint a könyvtári rendszer finanszírozási kérdései állnak. Az elöregedő korstruktúra, a szakemberhiány és az utánpótlás nehézségei miatt növelni kell a könyvtárosi életpálya vonzerejét és megtartó erejét. Feladat a könyvtárosképzés korszerűsítése, az országos továbbképzési rendszer és a gyakorló könyvtárak hálózatának fejlesztése, valamint mentor-, tehetséggondozási és vezető-utánpótlási programok indítása. Külön hangsúlyt kapnak a digitális, MI-, adatkezelési, vezetői és változásmenedzsment-készségek.

Az ágazati működésben világos feladatmegosztásra, országos kompetenciaközpontokra és adatvezérelt döntéshozatalra van szükség. A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR) megújítása, az egységesebb adatgyűjtés, a teljesítmény és a társadalmi hatás rendszeres mérése mind ezt szolgálja. A fenntarthatóság egyszerre pénzügyi és környezeti kérdés: kiszámítható többéves finanszírozásra, energiahatékony épületekre, környezettudatos beszerzésre és korszerű üzemeltetésre van szükség. Fontos a nemzetközi kapcsolatok és uniós programok kihasználása.

A megvalósítás közös feladat

A stratégia az említett prioritásokhoz három országos fejlesztési programot rendel: tudásinfrastruktúra-fejlesztést; társadalmi innovációt és szolgáltatásfejlesztést; valamint szervezet-, kompetencia- és rendszerfejlesztést. A nemzeti könyvtár a koordinációban, szabványosításban és örökségvédelemben, a felsőoktatási és szakkönyvtárak a kutatástámogatásban, a közkönyvtárak a helyi hozzáférésben és közösségépítésben, az iskolai könyvtárak az olvasóvá nevelésben és információs műveltségben kapnak fontos szerepet. Fontos a határon túli magyar könyvtári kapcsolatok és az ottan közösségek támogatása is.

A célok eléréséhez az állam, a fenntartók, a könyvtárak és a szakmai szervezetek együttműködése elengedhetetlen. A közfinanszírozást pályázati, uniós és egyéb források egészíthetik ki, a szakmai függetlenség és a közérdek megőrzésével.

A stratégia fontos üzenete, hogy a könyvtárak jövője nem kizárólag technológiai fejlesztéseken múlik: a szakemberekbe, a közösségekbe, az együttműködésbe és a társadalmi bizalomba történő befektetés legalább ilyen fontos.

Fotó: Csorba Győző Könyvtár

Műhelymunka Pécsen

A stratégiai koncepció pontosítása és továbbfejlesztése érdekében az Informatikai és Könyvtári Szövetség októberben négy regionális szakmai műhelyt valósított meg Pécsen, Szegeden, Miskolcon és Veszprémben. A rendezvények produktív alkotóműhelynek bizonyultak, hiszen a résztvevők csapatmunkában ötleteltek, javaslatokat fogalmaztak meg, és igyekeztek közös nevezőre hozni a kulcsfontosságú fejlesztési célokat. Többek között arra is keresték a választ, hogy mi igényel pontosítást vagy nagyobb hangsúlyt a szakmai anyagban, illetve, hogy mit lehet helyben megoldani, milyen esetekben szükséges a könyvtárak közötti együttműködés, és mihez lehet indokolt az országos beavatkozás.

Az országos könyvtárszakmai szervezetek együttműködésével elkészült az Országos Könyvtári Stratégia 2027–2031 stratégiai koncepciójának konzultációs változata. A dokumentum kidolgozói most széles körű szakmai és társadalmi párbeszédre hívják a könyvtárosokat, a könyvtárhasználókat, a fenntartókat és a szakmai partnereket.

A Háromká Körkérdés rovatában ezúttal a koncepció létrehozásában közreműködő szakembereket kérdezzük arról, hogyan látják a magyar könyvtárügy előtt álló időszak legfontosabb kihívásait és lehetőségeit.

Ön szerint melyek azok a legfontosabb kihívások és lehetőségek, amelyekre az Országos Könyvtári Stratégia 2027–2031-nek választ kell adnia, és milyen változást szeretne látni ennek eredményeként 2031-re a magyar könyvtári rendszerben?

Összeállította: Szüts Etele

A közös munka alapja részünkről az, hogy az iskolai könyvtárak stratégiai jelentőségűek, hiszen ez az egyetlen közgyűjteménytípus, mellyel a tankötelezettség miatt mindenki rendszeresen találkozik egy meghatározó életszakaszában földrajzi és társadalmi helyzetétől függetlenül. Egyfajta előretolt helyőrség nem csak a könyvtárak, hanem a kultúra, a közgyűjtemények értékeinek, szolgáltatásainak közvetítésére. Az iskola kis közösség, így könyvtárának közvetlenebb elérése van a tanulók, az iskolai dolgozók és a pedagógusjelöltek felé.

A 21. századi iskolában kiemelt jelentőségű az információs műveltség, az információ hatékony, kritikus és etikus használata. Mindezt fokozza a mesterséges intelligencia előretörése. Ehhez szükséges a könyvtárostanári tudás, támogatás.

A stratégia egymást kiegészítő alapelveivel azonosul a Könyvtárostanárok Egyesülete, helyük van az iskolai könyvtárak jövőképében.

A három stratégiai prioritás megvalósítását három országos fejlesztési program támogatja, melyekben az iskolai könyvtáraknak jelentős szerepet szánunk:

1. a tudásinfrastruktúra-fejlesztés,

2. a társadalmi innováció és szolgáltatásfejlesztés, valamint

3. a szervezet-, kompetencia- és rendszerfejlesztés.

A *6.5 pont víziójában* már megfogalmaztuk, hogy a jól működő iskolai könyvtár a könyvtári rendszer részeként az információkhoz és a kultúrához való hozzáférés, a csoportos és egyéni, önálló tanulási utak, inspirációk és élmények biztosításával segít növelni a kulturális tőkét, a tantárgyi és a kereszttantervi célok megvalósítását, a demokratikus jogok gyakorlását és ezen keresztül is tesz az esélyegyenlőtlenségek csökkentéséért.

Hagymássy Krisztina
Könyvtárostanárok Egyesülete

Magában a stratégiaalkotási folyamatban a legfontosabb lehetőségnek, de egyben legnagyobb kihívásnak is azt látom, hogy a szakmai közösség egésze legyen képes a saját szakmai véleményének hangot adva hatásokat kifejteni és olyan eredményre juttatni a folyamatot, amiben végül nem csak saját magára ismerhet, de látja benne intézményei szerepét, és tagjai (a munkatársak) pedig a belátható szakmai jövőképet. Keretstratégiáról beszélünk, ahol a funkcióktól, könyvtártípusoktól, lokális, intézményi és fenntartói formáktól független közös nevezőink megtalálása a cél, és az hogy a majdan megszülető részstratégiák (az EKK esetében például a felsőoktatási feladatellátás terén) tudjanak ehhez úgy kapcsolódni, hogy a könyvtári rendszer egészének működése közös ügy maradjon, vagy – talán még inkább – váljék a folyamat közben valóban azzá.

A stratégiai ciklusban megítélésem szerint három olyan terület van, amelyek a fenti logika alapján biztosan erős, rendszerszintű szakmai kohéziót és együtt gondolkodást igényelnek. Az egyik a könyvtári rendszer jelenleg funkcionális és típusokba (joggal) sorolt, de intézményileg erősen töredezett működési állapotának egy jóval szinergikusabb működési összhangba való „átléptetése" – legyen több együttműködés! Ebben kulcskérdés az OSZK szerepének kifejezetten összkönyvtári/szakmai alapú újradefiniálása, de az egyes könyvtártípusok (és szervezeteik) közötti együttműködések és diskurzusok erősítése, és a jogszabályi környezet ezen célokat támogató alakítása is. A második a könyvtári informatikai infrastruktúra – végre valóban – platformalapú egységesítése a rendszer megfelelő pontjain és a könyvtártípusok szükségletei mentén, eltávolodva ezzel a helyi lehetőségek és fenntartói szándékok, képességek csapdájától. A harmadik terület pedig a szakma munkatársi megtartóképességének megerősítése mind a bérkörnyezet, mind a fenntartókat valamelyest korlátok közé szorító, sajátos könyvtárosi jogállás kialakítása, mind pedig a – segítő szakmánkban egyébként benne rejlő – társadalmi presztízs feltámasztása terén.

Szeberényi Gábor
Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma

Az Országos Könyvtári Stratégia 2027–2031 egyik legfontosabb feladata szerintem annak felismerése, hogy a könyvtárak szerepe alapvetően átalakult. A könyvtár ma egyszerre tudásinfrastruktúra, a kulturális örökség őrzője és közvetítője, tanulási és közösségi tér, a hiteles információhoz való hozzáférés garanciája, valamint egyre inkább a digitális világban való eligazodás segítője. A stratégiai gondolkodásnak utol kell érnie ezt a valóságot.

Ehhez korszerű, biztonságos és együttműködő digitális infrastruktúrára, a könyvtári adatvagyon jobb hasznosítására és a digitális kulturális örökség szélesebb hozzáférhetőségére van szükség. Külön kihívás a mesterséges intelligencia: egyszerre kell felhasználnunk a benne rejlő lehetőségeket, részt vennünk a magyar nyelvű tudásvagyonra épülő fejlesztésekben, és segítenünk az embereket az MI felelős, tudatos használatában.

Legalább ilyen fontos a könyvtárak társadalmi szerepe. Az olvasás támogatása mellett egyre nagyobb feladat a digitális, információs, média- és MI-műveltség fejlesztése, a tanulás támogatása, a közösségek erősítése, a társadalmi részvétel és a nyílt tudás elősegítése. Mindez azonban csak megfelelő szakemberekkel, folyamatos kompetenciafejlesztéssel, fenntartható finanszírozással és az intézmények közötti valódi együttműködéssel lehetséges.

2031-re olyan magyar könyvtári rendszert szeretnék látni, amelyben a közös országos célokhoz a különböző könyvtártípusok saját feladataikkal és erősségeikkel járulnak hozzá; kevesebb a párhuzamosság, több a közös infrastruktúra, a tudásmegosztás és az együttműködés. És amelynek eredményességét nem elsősorban abból mérjük, hogy mit működtetünk, hanem abból is, hogy milyen változást érünk el az emberek és a közösségek életében.

Koreny Ágnes
Informatikai és Könyvtári Szövetség

A 2027–2031 közötti időszak meghatározó kérdése, hogy a magyar könyvtári rendszer miként tud válaszolni a digitális transzformáció, a mesterséges intelligencia térnyerése, az információrobbanás, a munkaerőpiaci változások és a fenntarthatóság kihívásaira. Az Országos Könyvtári Stratégia megalkotása ezért közös jövőképünk és prioritásaink meghatározását jelenti: annak kijelölését, hogyan válhat a könyvtári rendszer a nemzeti tudásinfrastruktúra még meghatározóbb részévé, és miként teremthet mérhető közértéket az egyének, a közösségek és a társadalom számára.

A könyvtárak küldetése ma már messze túlmutat a kulturális örökség megőrzésén. A tudásalapú társadalom intézményeiként az oktatás, a kutatás, az innováció, az egész életen át tartó tanulás, a digitális felzárkózás és a társadalmi kohézió stratégiai partnerei. Ehhez kiszámítható finanszírozás, interoperábilis digitális infrastruktúra, felelős és etikus AI-alkalmazás, valamint az olvasáskultúra és az információs, digitális, média- és AI-műveltség fejlesztése szükséges.

A megújulás kulcsszereplője a könyvtáros: tudásközvetítő, digitális mentor, az adatok és a tudás felelős gondozója. A technológia az emberi szakértelmet támogatja, nem helyettesíti, ezért a javadalmazás, az utánpótlás, a kompetenciafejlesztés és a szakmai presztízs stratégiai kérdés.

2031-re emberközpontú, felhasználóközpontú, hálózatos, fenntartható és reziliens könyvtári ökoszisztémát szeretnék látni, amely partnerségre, bizalomra, tudásmegosztásra és közös felelősségvállalásra épül. A stratégia akkor válik valódi változássá, ha a célokhoz cselekvési tervek, erőforrások, bizonyítékalapú döntéshozatal, mérhetőség és rendszeres értékelés társul.

A következő öt év tétje nem csupán az, milyen könyvtárakat kívánunk működtetni, hanem az is, milyen Magyarországot kívánunk építeni: egy digitálisan felkészült, versenyképes és emberközpontú országot, amelyben a könyvtár a tudás, a kultúra, a kutatás és az innováció stratégiai infrastruktúrája.

Gerencsér Judit
Magyar Könyvtárosok Egyesülete

A szakkönyvtárak (pl. iskolai, egyházi, műszaki, jogi, orvosi) különleges szeletét alkotják a könyvtáros társadalom egészének. Az orvosi könyvtárak kiemelten súlyozott információkkal dolgoznak, hiszen munkaeszközük a társadalmunk egészségét érintő publikációk hiteles forrásai: szakmai adatbázisok, könyvek, folyóiratok. Az ehhez szükséges környezeti, financiális, informatikai infrastruktúra megteremtése közvetlenül a fenntartó, közvetetten az ágazati szervek – államtitkárságok, minisztériumok – kompetenciája. E tényekre építve alakította ki a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének tagsága konszenzuson alapuló véleményét a készülő Könyvtári Stratégia 2027–2031 tervezetét megismerve, miszerint nyomatékosítani kell a könyvtár mint entitás fogalmának azonos mércével mért értelmezését, vagyis minden könyvtárat egyenlőnek kell tekinteni, fenntartótól, funkciótól, jellegétől, célközönségétől függetlenül. Nem mellőzhető a különböző ágazati minisztériumok közötti együttműködés, amely biztosítéka lehet a szakkönyvtárak számára létszükségletű egyenlő esélyeknek. A jövő könyvtárának nagy kihívását jelenti, egyben lehetőségeinek beláthatatlanul széles spektrumát kínálja az AI térhódítása. Ehhez a könyvtári infrastruktúrának és a könyvtárosok tudásának követnie kell az egyre magasabb szintű felhasználói igényeket. Az országos továbbképzési rendszer fejlesztése, a jelenléti képzés mellett önálló ütemezésű aszinkron képzések szervezése, szakmai adatbázisok központi finanszírozása, minden könyvtártípus számára elérhető és használható könyvtári rendszer alkalmazása nyomán körvonalazódni látszik a jövő könyvtára, ahol az online térben történő információáramlás mellett a bibliotéka két főszereplője mégis a HI, azaz a humán intelligencia (értsd: könyvtáros) és a kézbe vehető könyv marad.

Tölgyesi Ágnes
Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége

Fotó: Szihalom Könyvtár, Információs és Közösségi Hely

A felfedezések új otthona

Szihalom könyvtárának megújulása

2026-ban jelentős fejlesztések valósultak meg Szihalom kulturális életének meghatározó helyszínén, a művelődési házban. A Heves megyei Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszerhez tartozó települési könyvtár is ezen a helyszínen működik. Az épület energetikai korszerűsítésével párhuzamosan a könyvtár is megújult, amelynek során az esztétikai átalakulás mellett teljes bútorcserére, a vetítéstechnika fejlesztésére, a könyvtári állomány frissítésére és egy játékközpont kialakítására is sor került. A megújulás célja egy korszerű, barátságos és családbarát könyvtár kialakítása volt, amelyet szívesen látogat és magáénak érez a közösség.

A szihalmi könyvtár nem csupán a könyvek birodalma, hanem a kreatív ötletek születésének, a tapasztalatok cseréjének és a találkozások színtere is egyben. A település közösségeinek, a baba-mama klubnak, óvodásoknak, általános iskolásoknak, a legaktívabb felnőtt olvasóknak és a nyugdíjas korosztálynak helyszíne. Az olvasói látogatások során gyakran megfogalmazódott az olvasóterem megújulására, korszerűsítésére, a könyvállomány frissítésére vonatkozó igény, emiatt szükségessé vált az új környezet megteremtésére való törekvés.

E törekvésből összehangolt cselekvés lett Szihalom Község Önkormányzatának, a Bródy Sándor Könyvtárnak és a lelkes önkéntesek aktív támogatásával és pályázati források beemelésével.

A régi polcrendszer már nem volt alkalmas a könyvállomány esztétikus bemutatására, ezáltal az olvasók élményszerzéséhez sem tudott ebben a tekintetben hozzájárulni. A Bródy Sándor Könyvtár támogatásával az alacsonyabb könyvespolcok helyére – amelyeket számos generáció használhatott – praktikus, a fal vonalát követő, magasabb, változatos polcosztású, modern könyvespolcok, valamint asztalok érkeztek. Lecserélésük nemcsak a tér megújulását, hanem egy hosszú időszak lezárását is jelentette.

Az új berendezés magával hozta a könyvtár teljes átalakítását – az állományegységek átmozgatása új, izgalmas olvasósarkokat eredményezett. A bútorcsere és az ennek kapcsán bekövetkező állományselejtezés hozzájárult az új könyvek befogadásának biztosításához, tematikus egységek kialakításához, a zsúfoltság felszámolásához – egy felfedezésre ösztönző térré változtatta az olvasóteret.

A település önkormányzatának támogatásával az elhasználódott linóleumburkolatot laminált padló váltotta fel, új függönyök, világítástechnika és klímaberendezés került felszerelésre, a falak pedig új színt kaptak. Az újragondolt belső tér így sokkal vonzóbb és korszerűbb környezettel várja a látogatók minden korosztályát.

A könyvtári tér megújulását vetítéstechnikai fejlesztések is kiegészítették. A menynyezetre szerelt projektor és a motoros vetítővászon korszerűbb feltételeket biztosít a közösségek által szívesen látogatott könyvtári órák, foglalkozások, gyermeknevelléssel és koragyermekkori fejlesztéssel kapcsolatos előadások, rajzfilmvetítéssel egybekötött felolvasóestek és egyéb ismeretterjesztő programok megtartásához. A könnyen üzembe helyezhető, új eszközök hozzájárulnak ahhoz, hogy a könyvtár ne csak az olvasás, hanem a közös tanulás és az élményszerű ismeretszerzés, a közösségépítés helyszíne is legyen.

> **A szihalmi könyvtár egyszerre válik az egyéni és közösségi felfedezések új otthonává**

A fejlesztések az olvasóteremből megközelíthető, korábbi informatikaterem funkciójának átalakulásával is együtt jártak. Az időközben elavulttá vált számítógépek már nem tudták megfelelően szolgálni a használók igényeit, ezért a helyiség korábbi funkciója megszűnt. A felszabaduló térben a helyi Kis Bocs Baba-Mama Közhasznú Egyesület egy modern, családbarát, a könyvtári környezethez és szabályokhoz is illeszkedő játékközpontot alakított ki 2025-ben. A közösségi összefogásnak és az önkéntesek munkájának köszönhetően 2026-ban itt egy egyedülálló, a közösség igényeihez illeszkedő könyvkuckó is létrejött. A tervezésben és kialakításban a gyerekek és szüleik is részt vettek, így a könyvekhez való kapcsolódás már a tér létrehozásának folyamatában elkezdődhetett.

Az átadó ünnepséget követően a könyvtár újra megtelt élettel. Az olvasók örömmel fedezték fel a teret, a friss könyveket, és a beiratkozottak száma folyamatosan növekszik. A már működő közösségek előadásaikkal és programjaikkal továbbra is gazdagítják a település kulturális életét. Mindeközben új előadók, közösségek is helyet keresnek maguknak a megújult térben, ezáltal a szihalmi könyvtár egyszerre válik az egyéni és közösségi felfedezések új otthonává.

Pál-Pajtók Vivien

Fotók: Csemegi Károly Könyvtár

Csongrád, Buk ház, Csemegi Károly Könyvtár

A Csemegi Károly Könyvtárnak otthont adó épületet a 19. század végén polgári családi háznak emeltette dr. Buk Herman ügyvéd és városi tanácsos. A fiát, Józsefet e házból hurcolták el a nyilasok 1944-ben. A város központjában álló épület a tanács fenntartásába került, és számos funkciót betöltött az évszázad második felében; volt iskola, diákotthon, végül iskolai étkezde, majd végül annyira leromlott az állapota, hogy több mint egy évtizedig romosan állt. 1999-ben kezdődött az újjáépítés, és 2001-ben költözött be a könyvtár, ami addig a Művelődési Központ földszinti részén volt található. Kialakításra került egy önálló gyermekgyűjtemény foglalkoztatóval, egy nyolcvan főt befogadni képes olvasó- és rendezvényterem, informatikai részleg, és tágas szak- és szépirodalmi gyűjtemény, irodák, valamint egy pinceklubhelyiség és egy pinceraktár, melyek sajnos nem sokáig működtek a folyamatos nedvesség károsító hatása miatt.

Ez a 25 évvel ezelőtti felújítás a költséghatékonyság jegyében leginkább az épület belső tereire, épületgépészetére, és utcai oldalára fokuszált, szép faablakokat kapott az épület, valamint kívül új stukkókat, réz párkányokat, de a belső udvar érintetlen maradt, a fagyökerek felnyomták a betont, az udvar felöli részen maradtak a régi nyílászárók, a régi tetőcserép, és sehol nem történt szigetelés. Mindezek következtében a gyermekkönyvtár nyáron sokkal melegebb, télen sokkal hidegebb lett, az ablakokon pedig idővel úgy mozgott a levegő, hogy szelesebb időben többször bekapcsolt a riasztó. Két éve az olvasói térben fenntartónk támogatásával nyílászárócsere történt ennek kiküszöbölésére, majd hamarosan megkezdődött a jelen pályázat előkészítése, melyen eredményeképpen 2025-ben a Csongrád Városi Önkormányzat, az intézmény fenntartója a Csemegi Károly Könyvtár energetikai felújítására mintegy *104 millió forintot nyert a Széchenyi Terv Plusz program keretében.* A tervek szerint ebből az épület szigetelését, napelemrendszer telepítését és az udvar betonos hőszigeteinek megszűntetését, és csapadékvíz-megtartó felújítását tudta véghez vinni. Ennek keretében a teljes mennyezeti felület felülről kőzetgyapotpaplan-szigetelést kapott, a belső, udvari falak 15 cm szigetelést és új nyílászárókat ott, ahol korábban nem lett kicserélve, az utcafronton pedig a fa nyílászárók szárnyaiba háromrétegű üvegek kerültek, meghagyva az egyébként jó állapotú ablakokat. Ezen felül a teljes homlokzat javítva és festve lett, az udvar pedig nem csupán parkosítva lett, hanem egy esővízszikkasztó is beépítésre került, a víz gazdaságos megtartása érdekében.

A felújítás egy valódi képzőművészeti alkotással is gazdagította a könyvtárat, ugyanis a bejárati ajtó nyolc üvegkazettája ólomüvegbetéteket kapott, melyek Lantos Györgyi szobrászművész alkotásai. Ez az ajtó valóban több egyszerű nyílászárónál. Egy kapu, amin átlépve tudjuk, hogy megérkezünk valahová.
A művésznő remek érzékkel az európai ókor legfontosabb kulturális és oktatási rendszerét, a septem artes liberales-t, a hét szabad művészetet formálta bele az új ajtóba, kiegészítve egy üveggel, a könyvtárral. Mindennek egyértelmű szimbolikus jelentősége van, mert ezen átlépve nem csupán azt érezhetjük, hogy beléptünk valahová, hanem hogy a kultúra, a tudomány, a művészet, és a tanulás azon helyi léptékű szentélyébe térhetünk be, ami tényleg az itt élőké.

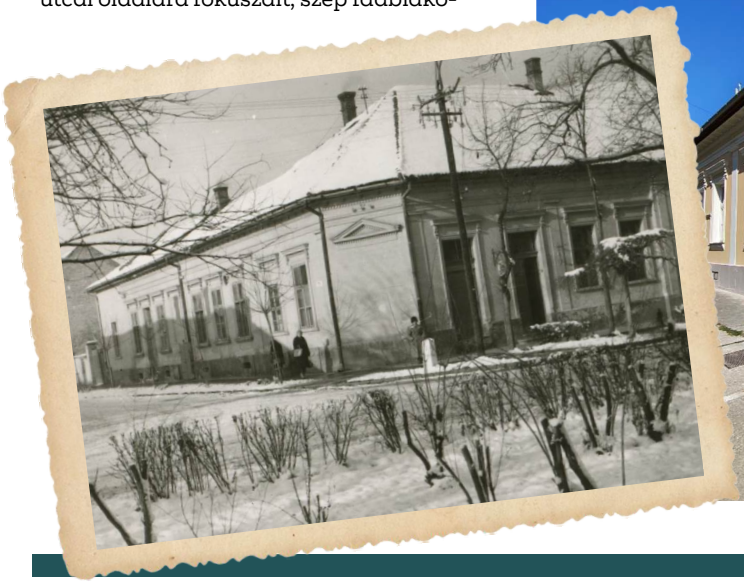

Mindez nem történt volna meg, ha a város polgármestere nem úgy áll a projekthez, hogy most van itt a lehetőség, hogy az épület és benne az intézmény egy nagyot léphessen előre, a múltból a jelenbe. Ugyanis az a nehéz a pályázati projektrendszerben, hogy bár látjuk mire lenne szükség, a legtöbb esetben kompromisszumot kell kötni a lehetőségekkel, és ilyenkor ugyan jelentős összegek is felhasználásra kerülnek. De ha a felhasználás célja csak részben találkozik a szükségletekkel, akkor olyan dolgok is megvalósulnak, melyek nem feltétlenül szolgálják a hosszú távú működést, vagy akár – rosszabb esetben – teljesen feleslegesek is. Ez magából a rendszer jellegéből adódó probléma, melyet gondos tervezéssel, folyamatos koordinációval, és a kivitelezővel való szoros együttműködéssel lehet a legjobban enyhíteni, ha megszüntetni nem is. Itt is fellépett ez a jelenség, de szerencsénkre a kivitelezővel a szoros és jó kapcsolatot sikerült a projekt végéig fenntartani, ezért a legtöbb esetben sikerült az ilyen problémákat megoldani, pl. az ablakpárkányok nem voltak a felújítás részei, de mégis felújította őket a kivitelező. Mint általában, úgy itt is, részben menet közben, részben már a tervezéskor kiderült, hogy a hosszú távú fenntarthatósághoz számos más fejlesztés, javítás szükséges, és ezért az önkormányzat, és leginkább a polgármester több kiegészítő munkálat megrendelésével egészítette ki a projektet, jelentős összeggel támogatva a felújítást:

- **A tető héjazatának részleges cseréje a napelem alatt, és a tető többi részének javítása.**
- **A sérült, problémás fák kivágása és rönkjeinek kiszedése.**
- **Udvari szennyvízcsatorna felújítása.**
- **Terasz burkolása.**

Fenntartónk azt is felismerte, hogy (egy valódi megújuláshoz) elengedhetetlen bizonyos belső megújulás is. Bár a kivitelezés nem érintette az épület belső részét, hamarosan festés kezdődhet az épület leginkább igénybe vett részein, valamint két másik pályázat előkészítése is zajlik. Az egyik a termálvizes fűtés kialakítását célozza, ennek eredményeképpen sikerülhet egy olyan energiaellátású épületet kialakítani, amivel elkerülhetőek a kényszerű spórolási bezárások. A másik terv az épület gépészeti felújítását vetíti előre, melynek keretében a világítási rendszer felújítását is el lehet elvégezni.

Összességében egy korszerű, energiahatékony és fentarthatóan zöld fejlesztési folyamatban vagyunk. Tudjuk, hogy ritkán jutunk ilyen lehetőséghez, ezért most ebből igyekszünk kihozni a lehető legtöbbet. Tapasztalataim szerint ugyanis harminc-negyven évente kerül sor hasonló jellegű felújításra, és addig megint ki kell majd húzni valahogy. Persze ha időközben is lenne anyagi lehetőség az állapotmegőrzésre, fenntartásra, annak nagyon örülnénk, de ahogy egyik kedvenc íróm, Kurt Vonnegut fogalmazott: „Az emberi természet (...) típushibája, hogy mindenki építeni akar, de senkinek se fűlik a foga a karbantartáshoz."

Mindennek egyértelmű szimbolikus jelentősége van, mert ezen átlépve nem csupán azt érezhetjük, hogy beléptünk valahová, hanem hogy a kultúra, a tudomány, a művészet, és a tanulás azon helyi léptékű szentélyébe térhetünk be, ami tényleg az itt élőké

Illés Péter

Fotók: Szabó Károly (Székelyudvarhelyi Városi Könyvtár)

„A jövő könyvtára” Székelyudvarhelyen

Pódiumbeszélgetés az elmúlt 75 évről

A Székelyudvarhelyi Városi Könyvtár az idei évben ünnepli fennállásának 75. évfordulóját. „A jövő könyvtára” magyar könyvtárosok nemzetközi együttműködése szakmai konferencia megnyitóján a partnerkönyvtárak képviselői visszatekintettek a közös élményekre.

A pódiumbeszélgetés meghívott résztvevői voltak:

Bednárik Prokec Zita, a topolyai Juhász Erzsébet Könyvtár igazgatója, a székelyudvarhelyi konferencia egyik legtávolabbi résztvevője, aki idén a vajdasági kapcsolatokat is képviseli.

Bujdosóné dr. Dani Erzsébet, a kecskeméti Katona József Könyvtár igazgatója, aki székelyudvarhelyiként folyamatosan figyeli szülővárosa könyvtárát.

Farkas Ferenc, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár igazgatója, „A jövő könyvtára” konferencia első előadója, a könyvtár egyik legjelentősebb szakmai támogatója.

Finta Erika, a Szentegyházi Városi Könyvtár vezetője, a könyvtár állandó partnere.

Gyulai Arthur, a csíkszeredai Kájoni János Megyei Könyvtár igazgatója, a BiblioHUB program felelőse, a könyvtár állandó partnere.

Holanda Andrea, a sepsiszentgyörgyi Bod Péter Megyei Könyvtár osztályvezetője, a különleges Könyvkelengye program koordinátora.

Illés Péter, a csongrádi Csemegi Károly Könyvtár igazgatója, a Kárpát-medencei Könyvtárosok Konferenciája szervezője.

Juhász Zoltán, a békéscsabai Békés Megyei Könyvtár igazgatója, az 1990-ben kezdődött testvérkönyvtári kapcsolat lelkes fenntartója.

Kabdebó-Ladik Lívia, a Ceglédi Városi Könyvtár igazgatója, aki sok évvel ezelőtt ajtót nyitott, és a kapcsolat azóta is töretlen.

Mikolasek Zsófia, a tatabányai József Attila Könyvtár igazgatója, az egyik legrégebbi testvérkönyvtári kapcsolat fenntartója.

Varga Éva, a Beregszászi Központ Könyvtár igazgatója, a Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke.

Villám Judit, az Országgyűlési Könyvtár osztályvezetője, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének alelnöke, a „Könyvtár, ami összeköt” program egyik kezdeményezője és lebonyolítója.

Vincze Csilla, a Gyergyószentmiklósi Városi Könyvtár igazgatója, a könyvtár helyi partnere.

A pódiumbeszélgetést Szőcs Endre, a konferencia házi- és ötletgazdája, a Székelyudvarhelyi Városi Könyvtár igazgatója moderálta. Első kérdésében arra volt kíváncsi, felmerült-e már bárkiben velük kapcsolatban a gondolat, hogy „ezek megőrültek”.

Farkas Ferenc (FSZEK) a székelyudvarhelyiek innovatív szemléletét a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtáréhoz hasonlította, ugyanis mindkét intézmény nyitott az újdonságok kipróbálására. Különösen egyedinek tartotta a két egyforma szabadulószobát, melynek köszönhetően a második csapat végigizgulhatta, ahogyan az első csoport a megoldásokat keresi. Villám Judit (Országgyűlési Könyvtár) a kérdésre reagálva elárulta, a földrengés-szimulátor beszerzésekor megfordult a fejükben, hogy ezek tényleg megőrültek. Bujdosóné dr. Dani Erzsébet (Kecskemét) az őrült helyett a bátor kifejezéssel illette a házigazdákat, kiemelte a székelyudvarhelyi könyvtárosok kreativitását, innovativitását és türelmét.

A könyvtárosok szerepe kapcsán Varga Éva (Beregszász) elárulta, az olvasószolgálati könyvtáros helyettesíthetetlen, fontos személyes kapcsolatot tud kialakítani az olvasókkal, legyen szó a könyvajánlásról vagy az ügyintézés segítéséről. Meglátása szerint a könyvtár savát-borsát a könyvtáros adja, a személyes találkozást pedig egyetlen automata vagy bármely technológia sem tudja pótolni. Vincze Csilla (Gyergyószentmiklós) szintén úgy gondolja, a könyvtár a könyvtárosoktól lesz igazán „életszagú”.

A csongrádi Kárpát-medencei Könyvtárosok Konferenciája és a székelyudvarhelyi nemzetközi rendezvény párhuzamossága kapcsán Illés Péter (Csongrád) elárulta, örömmel fogadta, hogy sokan úgy érkezhetnek Székelyudvarhelyre, hogy már előtte Csongrádon megismerkedtek. Ezt az első ideutazáskor saját maga, személyesen is megtapasztalhatta.

Bednárik Prokec Zita (Topolya) számos hasonló szakmai rendezvényen részt vesz, azonban kiemelte a székelyudvarhelyiek melegszívű vendéglátását. Úgy érzi, a helyiek számára egyfajta belső öröm és nem kötelezettség, hogy házigazdák lehetnek, emiatt pedig érdemes évente ellátogatni a Székelyföldre.

Székelyudvarhely és Békéscsaba az ötletek mellett már eszközöket is cserélt egymással. Juhász Zoltán (Békéscsaba) felidézte 2023-ban megállapodás született a különleges hangszerkiállítás békéscsabai bemutatásáról. Barátinak nevezte a kialakított munkakapcsolatot, mely valódi alapot ad a két testvérkönyvtár partnerségének.

Mikolasek Zsófia (Tatabánya) a Székelyudvarhely és Tatabánya közötti együttműködés fenntartását Kányádi Sándor idézetével foglalta össze:

„Én sem volnék, ha nem volnál,
ha te hozzám nem hajolnál,
te sem volnál, ha nem volnék,
ha én hozzád nem hajolnék.”

Farkas Ferenc (FSZEK) számára a legkedvesebb a könyvtárak közötti kollégacsere. A két intézmény időnként foglalkozásokat cserél egy-egy délután erejéig, szerinte ennek a kezdeményezésnek az időbeliségét érdemes lenne kibővíteni, így a hagyományos könyvtári szolgáltatások is könyvtárat cserélhetnének.

Bujdosóné dr. Dani Erzsébet (Kecskemét) megosztotta, mindig hazajön Székelyudvarhelyre, 2021-es könyvtárvezetői kinevezését követően előtérbe helyezte a gyökerekhez történő kapcsolódás erősítését. A Katona József Könyvtár évről évre egyre nagyobb delegációval érkezik Székelyföldre, és rendszeresen szép emlékekkel távoznak onnan.

Kabdebó-Ladik Lívia (Cegléd) felidézte személyes kötődését Székelyudvarhely városához. Elmondta, 2018-ban találkozott első alkalommal Szőcs Endrével, aki bemutatta számára a könyvtár működését. A szeretetteljes fogadtatás pedig megalapozta a partnerséget. Fontosnak tartja, hogy „A jövő könyvtára” konferencián lehetőség nyílik az erdélyi könyvtárosokkal történő tapasztalatcserére. Cegléd 2026-ban elnyerte a Magyarország Ifjúsági Fővárosa címet, méghozzá a Hargita megyei Gyergyószentmiklóssal közösen.

Varga Éva (Beregszász) „Közös mesekönyv” címmel saját mesét írt a Székelyudvarhelyi Városi Könyvtár születésnapja alkalmából. A Beregszászon keltezett, a későbbiekben további történetekkel bővíthető kiadványt átadta a székelyudvarhelyi könyvtár vezetőjének.

Villám Judit (Országgyűlési Könyvtár) felidézte, hogy az első alkalommal kiírt „Könyvtár, ami összeköt” ösztöndíjprogramnak volt egy bátor székelyudvarhelyi jelentkezője Gálovits Rózsa személyében. A 2011-től napjainkig is működő ösztöndíjprogramra szívesen jelentkeznek az erdélyi könyvtárosok. Az Országgyűlési Könyvtár munkatársai azzal a céllal is érkeznek Székelyudvarhelyre, hogy népszerűsítsék a programot a fiatal kollégák körében. A „Könyvtár, ami összeköt” legfőbb célja, hogy kialakuljon egyfajta könyvtáros hálózat a Kárpát-medencében, valamint szakmai kapcsolat a határon túli települések magyar könyvtárosai között. A székelyudvarhelyi könyvtár fennállásának 75. évfordulója alkalmából megosztották születésnapi jókívánságaikat Gyergyószentmiklós, Sepsiszentgyörgy, Szentegyháza és Csíkszereda testvérkönyvtárainak vezetői.

Vincze Csilla (Gyergyószentmiklós) biztos benne, hogy a székelyudvarhelyi könyvtárt évtizedek múlva is Erdély, valamint a teljes Kárpát-medence egyik legmodernebb intézményeként tartják majd számom.

Holanda Andrea (Sepsiszentgyörgy) felidézte, a térségben az elsők között Székelyudvarhelyen kezdte meg könyvklub a működését. Már akkor közösséget építettek az olvasásra alapozva, amikor az még gyerekcipőben járt Erdélyben. A székelyudvarhelyi olvasóklub hatására és példájára indult el a könyvklub Sepsiszentgyörgyön is.

Finta Erika (Szentegyháza) nem lepődne meg rajta, ha 25 év múlva a székelyudvarhelyi könyvtár a csillagvizsgáló mellett rakétakilövő állomást is üzemeltetne, ugyanis Székelyudvarhelyen a határ a csillagos ég!

Gyulai Arthur (Csíkszereda) elárulta, az Országos Helyreállítási Alap támogatásából lezárult projektnek köszönhetően új eszközökkel bővült a Hargita megyei könyvtárak jelentős része. Az elmúlt tíz évben nem tapasztalt beruházás a 75 éves székelyudvarhelyi könyvtár egyik legszebb születésnapi ajándéka.

Juhász Zoltán

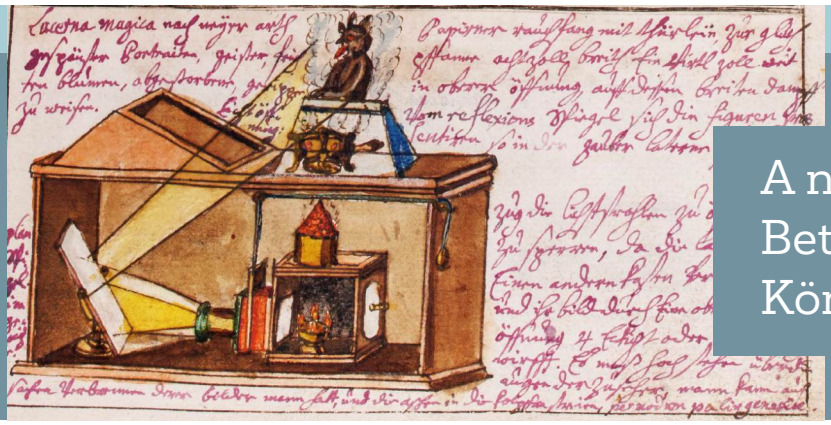

Fotók: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár

A nagyenyedi Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár digitalizált kéziratai

A Nagyenyedi Református Kollégium Nagykönyvtára, ami ma a Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár nevet viseli 404 éves múltra tekint vissza. Bethlen Gábor fejedelem 1622-ben alapította meg a Collegium Academicumot, amely 1658-ig működött Gyulafehérváron. A kollégiumot 1662-ben Nagyenyedre költöztette I. Apafi Mihály fejedelem. A kollégium könyvtára 1707-ben és 1849-ben is szinte teljesen elpusztult. Mintegy 500 kötet az, ami túlélte a legutóbbi pusztítást. Az egyik ilyen mementó a kollégium alapítványainak és ösztöndíjasainak névsorát tartalmazó kéziratban olvasható Mihályi Károly bejegyzésében: "Megvolt ezen jegyzőkönyv a maga teljes eredeti épségében 1848-dik év Novemberéig. Az akkori gyászos polgárháború azonban e könyven is, mint a Collegium többi javain, rajta hagyta romboló keze nyomát. A romok közt megtaláltatvány ázott, roncsolt, szagatott állapotban, – gondviselés alá vetetett, és a 173[!]–178, 185–186, 211–216 lapok hiával, melyek a megtaláláskor kivoltak szakasztva, – újra beköttetett." A könyvtár állománya ma 60 ezer kötetet számlál, és régi nyomtatványok, kéziratok, fényképek, iskolai értesítők, újságok, aprónyomtatványok alkotják. 2005-től ismét az Erdélyi Református Egyházkerület fenntartásában működik.

A könyvtár értékes részét képezik a kéziratok, amelyek több mint 600 tételt tartalmaznak a 15. századi kódexlapoktól a 20. századi gépelt kéziratokig. 2025-ben a Nemzetközi Magyarságtudományi Társasággal és a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központtal partnerségben 129 darab, 1850 előtti kéziratot digitalizáltak a könyvtár gyűjteményéből. Összesen 43508 oldal vált digitálisan is elérhetővé, amelyekről 35629 felvétel készült. A program támogatója a Miniszterelnökség és a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. volt. A digitalizált kéziratok először a *REAL-MS* nyílt hozzáférésű repozitóriumába voltak feltöltve. Most *az Erdélyi Digitális Adattárban* is elérhetővé váltak.

A tavaly lezajlott projekt keretében a könyvtár kéziratgyűjteményének csupán egy töredéke vált digitálisan is elérhetővé. Köztük van három 17. századi kötet, Bölönyi Zsigmond prédikációgyűjteménye 1674-ből, II. Apafi Mihály erdélyi fejedelem magányos könyörgései és Johannes Coccejus tanait tartalmazó kötet 1673-ból. Ez utóbbi kisméretű, de tartalmában annál nagyobb jelentőségű kézirat a 17. századi coccejanizmus fontos forrása. A Nagyenyedi Református Kollégiumban Dézsi Márton professzor nagyon korán megismertette a coccejanizmus tanait diákjaival és ezen kézirat az 1673 és 1676 közötti vizsgatételeit is tartalmazza. A kéziratok jelentős része, kollégiumi és németalföldi egyetemi előadások jegyzetei, prédikációgyűjtemények, kéziratos katekizmusok. A kollégiumtörténet fontos forrásai is bárki számára tanulmányozhatóvá váltak. Köztük a könyvtár 1752-es katalógusa, a kollégium természettudományi múzeumának első leírása 1796-ból, a kollégium alapítványai és ösztöndíjasainak névsora 1793-tól kezdve, a kollégium törvényei és a törökbúzadézsmaper iratai. Ez utóbbi több mint 2000 oldalon keresztül ismerteti a Nagyenyed városa és a kollégium között majdnem 100 évig tartó per iratanyagát. Kuriózumként megemlíthető még egy örmény nyelvű imádságoskönyv, amely a nesztóriánusok számára készült, illetve a rovásírásos emlékek is.

A kéziratok digitalizálása állományvédelmi szempontból is fontos volt. A fő cél azonban az volt, hogy könnyebb hozzáférést biztosítsunk ezekhez a forrásokhoz, és hogy azok bekerüljenek a tudományos körforgásba, ezáltal megkönnyítve a kutatók munkáját. Készülőben van egy kéziratkatalógus is, amelyben elérhető lesz a teljes kéziratgyűjtemény részletes leírása. Reményeink szerint a jövőben az összes kézirat digitálisan is olvashatóvá válik.

Gordán Edina

Fotó: Katona József Könyvtár - Bus Csaba

30 éve a Piaristák terén

A kecskeméti Katona József Könyvtár 2026. szeptember 7-én partnereivel együtt ünnepelte központi épülete átadásának 30. évfordulóját. Az eseményt az épület három tervezője – Mátrai Péter és Major György Ybl Miklós-díjas építészek, valamint Batta Imre Ferenczy Noémi-díjas belsőépítész – is megtisztelte jelenlétével.

Az ünnepség kezdetén Mátrai Péter építész Ráthonyi Kinga keramikusművész porcelánjait szólaltatta meg saját versén keresztül, felidézve a harminc évvel ezelőtti érzéseket és gondolatokat. A művészi performanszot a köszöntő beszédek követték.

Elsőként dr. Kalla Zsuzsa közgyűjteményekért és kulturális fejlesztésekért felelős helyettes államtitkár köszöntötte a jelenlévőket. Beszédében kiemelte a közgyűjtemények kiemelkedő szerepét, a kecskeméti könyvtár elvitathatatlan eredményeit, illetve a szakmai párbeszéd fontosságát. A helyettes államtitkár asszony fontosnak tartotta hangsúlyozni, hogy „a tudás közös érték, a kultúra pedig közös felelősség”. Elismeréssel szólt a könyvtáros szakma felkészültségéről, amely komoly társadalmi szerepvállalást is jelent a kollégák számára, hiszen az információ és a tudás továbbadása mellett a könyvtár kiemelt feladata az esélyegyenlőség biztosítása. Meglátása szerint a következő harminc évben felértékelődik a könyvtáros szakemberek szerepe a társadalomban.

Kecskemét Megyei Jogú Város kultúráért felelős alpolgármestere, Bán János köszöntőjében a kultúra templomának nevezte a Katona József Könyvtárat, amely Kecskemét egyik legfontosabb találkozóhelye. Szerinte a kulturális értékek megőrzése és továbbadása komoly feladat, miközben a legújabb technológiai kihívásokra is választ kell adni. Úgy látja, a Katona József Könyvtár a kezdetektől megfelel ezeknek a célkitűzéseknek.

Az eseményt az épület három tervezője – Mátrai Péter és Major György Ybl Miklós-díjas építészek, valamint Batta Imre Ferenczy Noémi-díjas belsőépítész – is megtisztelte jelenlétével

A köszöntők sorát dr. Fodor Péter, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár nyugalmazott főigazgatója folytatta. Főigazgató úr több szállal kötődik az intézményhez és a harmincéves könyvtárépülethez. Az Informatikai és Könyvtári Szövetség egykori elnökeként számos projektben dolgozott együtt a könyvtár kollégáival. Felidézte, hogy Kecskemét a nyilvános könyvtár létesítésével 129 évvel ezelőtt a fővárost is megelőzte. Az intézmény története során számos innovatív kezdeményezés gazdája volt.

Ezt követően Ramháb Mária nyugalmazott könyvtárigazgató méltatta az épületet, az intézményt, illetve az itt dolgozó egykori és jelenlegi kollégákat. Szavai

Fotó: Katona József Könyvtár - Banczik Róbert

Fotó: Katona József Könyvtár - Banczik Róbert

személyes hangon szólaltak meg, hiszen több mint három évtizeden keresztül igazgatta a nagy hírű intézményt. Ramháb Mária hangsúlyozta: az épület megszületéséhez számos feltételnek kellett teljesülnie, azonban a legfontosabb a kitartás és a rendületlen hit volt. Neves szakemberek dolgoztak mind a fizikai, mind a szellemi megvalósulásban. Beszédében köszönetet mondott a könyvtári alapítvány kuratóriumának, amely több alkalommal segítette a kezdeményezések megvalósulását.

Az ünnepi beszédek sorát Bujdosóné dr. Dani Erzsébet, a Katona József Könyvtár igazgatója zárta. Igazgató asszony visszautalt Mátrai Péter performanszára, és megerősítette annak örökérvényűségét, hiszen a „Megpendítek egy húrt. Meghúzok egy ceruzavonalat. Leírok egy szót. Kimondok egy mondatot." verssorok nem csupán a tervezői munkát, hanem a mai könyvtárosok mindennapjait is meghatározzák. Dani Erzsébet kifejezte háláját az elmúlt harminc évért, ugyanakkor hangsúlyozta, hogy a falakat tartalommal is meg kell tölteni.

A köszöntőket követően a könyvtár munkatársai az elmúlt évek könyvtárszakmai sikereit mutatták be.

Bene-Kovács Márta könyvtárszakmai főosztályvezető Az olvasókért végzett munka könyvtárszakmai sikerei címmel tartott rövid prezentációt. A legutóbbi partnertalálkozó óta több országos szakmai elismerésben részesült az intézmény (Családbarát munkahely cím, Minősített Könyvtár cím, a Könyvtári Kihívás 2024–2025 két díja), amelyek közvetlenül vagy közvetve továbbra is az olvasók, a könyvtárhasználók igényeit hivatottak szolgálni.

Virág Barnabás Több mint könyvtár – kultúra, közösség, kapcsolódás címmel az elmúlt évek kulturális, ismeretterjesztő és zenei programjainak áttekintése mellett bemutatta az intézmény egyedülállóan sokszínű, minden generációt megszólító közösségi életét. Kitért a különböző tematikus és olvasásnépszerűsítő klubokra, valamint a könyvtár közösségimédia-felületeinek fejlődésére is.

A Tájékoztatási osztály vezetője, Katona Tibor a könyvtár új digitális innovációit mutatta be Értékőrzés és digitális térhódítás címmel. Az osztályvezető ismertette a Katona József Könyvtár digitalizált tartalmait, repozitóriumát, illetve a legújabb projektet, amelynek célja a Kecskeméti Televízió adásainak digitalizálása és tartalmi feltárása. Az előadások sorát Bujdosóné dr. Dani Erzsébet felszólalása zárta, aki Táguló perspektíva, széleskörű szakmai együttműködések címmel a Katona József Könyvtár hazai és határon túli partnerkapcsolatait ismertette, hangsúlyozva azt, hogy az „elsődleges partnereink az olvasók". Igazgató asszony áttekintette az elmúlt öt év eredményes együttműködéseit és a megvalósult közös kezdeményezéseket.

A köszöntők és előadások között az építkezésről szóló archív felvételeket, videóbejátszásokat, illetve a harmincéves jubileumhoz kötődő olvasói visszaemlékezéseket tekinthettek meg a jelenlévők.

Az ünnepi esemény a Katona József Könyvtár Kórusának fellépésével zárult. A több mint tízéves múltra visszatekintő énekkar Allan E. Naplan: Al Shlosha, illetve Kodály Zoltán: János köszöntő című kórusművét adta elő Virág Barnabás vezényletével.

Az ünnepséget követően állófogadásra került sor. A kötetlen hangulatú délután az emlékek felidézéséről, vidám beszélgetésekről és szakmai tapasztalatcseréről szólt.

A jubileumi program a bemutatókkal jól tükrözte a harmincéves épületben folyó szakmai munkát, amely a Katona József Könyvtárat – ahogyan korábban is, úgy – napjainkban is hazánk egyik meghatározó közkönyvtárává teszi.

Fotó: Katona József Könyvtár - Banczik Róbert

Bene-Kovács Márta

Fotó: Kiszombori Könyvtár, Információs és Közösségi Hely

Egy hosszú történet öröksége

A mintegy 3600 lakosú Kiszombor, ahol a történelem szinte minden utcán és épületben nyomot hagyott, gazdag épített örökségével – köztük az Árpád-kori rotundával, a Rónay-kastéllyal és számos műemléki épülettel – méltán büszke történelmi múltjára. A Maros közelsége nemcsak a község történetét, hanem hangulatát is meghatározza, miközben a hagyományok és a mai közösségi élet szervesen kapcsolódnak egymáshoz. Kiszombor egyszerre őrzi a múlt értékeit és keresi a jövő lehetőségeit. Talán éppen ez adja a település igazi varázsát; egy hely, ahol a múlt nem lezárt történelem, hanem a mindennapok része.

Így kezdődött…

A kiszombori Közművelődési Könyvtár története több mint egy évszázadra tekint vissza. A településen már 1882-ben bejegyzett helyi Olvasókör működött, amely az olvasás és a művelődés iránti igények kielégítését szolgálta. A könyvtári ellátás későbbi történetének fontos állomása volt az 1963-as év, amikor Kiszomboron megindult az önálló könyvtári ellátás.

A könyvtár az évtizedek során folyamatosan fejlődött. 1971-ben már 8644 kötetes állománnyal rendelkezett, 940 beiratkozott olvasója volt, közülük 291 gyermek. A könyvtár nemcsak a könyvkölcsönzés helyszíne volt. Mesedélutánokra, filmvetítésekre és különböző klubfoglalkozásokra jártak az érdeklődők. 1981-re az állomány 16289 kötetre gyarapodott és 52 féle folyóiratot járatott. A gyermekkönyvhét alkalmából neves művészekkel találkozhattak a gyerekek; de neves írók, többek között Csukás István, Rónaszegi Miklós és Simai Mihály is ellátogattak Kiszomborra.

Megújuló környezet, változó igények

A kiszombori könyvtár életében jelentős állomás volt a 2015-ben megvalósult felújítás. A megújult környezet modernebb, barátságosabb és komfortosabb teret biztosít a könyvtárba látogatók számára.

A fejlődés a későbbiekben is folytatódott. A Nemzeti Kulturális Alap támogatásának köszönhetően a könyvtár bútorzatát lecseréltük, így a könyvtár belső tere még inkább alkalmassá vált arra, hogy ne csupán a könyvek kölcsönzésének helyszíne legyen, hanem közösségi térként is működjön.

Mi, könyvtárosok, nagyon jól tudjuk, hogy a ma könyvtára nem csupán arról szól, hogy valaki levesz egy könyvet a polcról, kikölcsönzi, elolvassa, majd visszahozza. A könyvtár találkozási pont, kulturális tér, tanulási lehetőség és közösségi élmények színtere is.

A könyvtár akkor létezik igazán, ha megtelik élettel.

Az elmúlt években a kiszombori könyvtár programjai is sokszínűvé váltak. Fontossá vált, hogy minden korosztály megtalálja azokat a lehetőségeket, amelyek miatt szívesen tér vissza.

Kiemelt figyelmet kapnak a gyermekek és a fiatalok. Az óvodások, a kisiskolások és a felsőbb osztályos diákok számára rendszeresen szervezünk mesés, kreatív, tematikus és ismeretterjesztő foglalkozásokat. A könyvekhez kapcsolódó élmények mellett fontos célunk az olvasás megszerettetése és az, hogy a gyermekek számára természetes legyen az, hogy a könyvtár olyan hely, ahová jó megérkezni.

Az iskola mellett az óvodával, bölcsődével és a helyi közösségek, klubok képviselőivel is együttműködünk. A közös programoknak köszönhetően a könyvtár több emberhez jut el, miközben a helyi intézmények és közösségek is közelebb kerülnek egymáshoz.

Az író-olvasó találkozók, megemlékezések, foglalkozások, családi programok, kreatív délutánok és a különböző jeles napokhoz kapcsolódó rendezvények mind azt a célt szolgálják, hogy a könyvtár folyamatosan jelen legyen Kiszombor közösségi életében.

Új lehetőségek

Könyvtárunk 2013 óta a Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár által működtetett Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer könyvtárként működik, amely új lehetőségeket teremtett a könyvtári szolgáltatások folyamatos fejlesztésére. Megújult eszközparkkal, folyamatosan bővülő és frissülő állománnyal, valamint folyamatosan bővülő programkínálattal várjuk olvasóinkat. Mindezek mellett fenntartónk változatlanul Kiszombor Nagyközség Önkormányzata maradt.

Az elmúlt években számos neves előadó és szerző látogatott el hozzánk, akik személyes találkozásokkal, beszélgetésekkel és előadásokkal tették még gazdagabbá a könyvtár kulturális életét. Vendégünk volt többek között Lackfi János, Endrei Judit, Schäffer Erzsébet, Bosnyák Viktória és Varró Dániel, de találkozhattak olvasóink Bauer Barbarával és Szántó Dániellel, vagy Tóth Péter Lóránt versvándorral is.

Ezek az alkalmak az irodalom és a kultúra iránt érdeklődők számára különleges élményt nyújtottak megmutatva azt is, hogy egy kis település könyvtára is lehet olyan hely, ahol ismert és elismert alkotók találkozhatnak közvetlenül az olvasókkal.

Könyvtári Kihívás – egy fontos mérföldkő

A könyvtár történetében új fejezetet nyitott a Könyvtári Kihívás, amelyhez nagy lelkesedéssel csatlakoztunk. A kihívás során nem egyszerűen egy-egy program megvalósítása volt a cél. Tudatos tervezésre, folyamatos megújulásra és hónapról hónapra történő építkezésre volt szükség. A programok egymásra épültek, miközben folyamatosan kerestük azokat a lehetőségeket, amelyekkel új olvasókat szólíthatunk meg, és a már meglévő könyvtárhasználókat is visszatérésre ösztönözhetjük.

Az eredmények önmagukért beszélnek. A beiratkozott olvasók száma a 2023/24-es évben 246 fő volt, a következő évben már 469 főre, majd 2025/26-ra 880 főre emelkedett. Ez a kiinduló évhez képest több mint két és félszeres növekedést jelent.

Különösen fontos számunkra a gyermekek aktív bevonása. A 14 év alatti beiratkozott gyerekek száma 144 főről 388 főre nőtt. Ebben nagy szerepe volt a rendszeres iskolai és óvodai foglalkozásoknak, a meséknek, kreatív programoknak, tematikus alkalmaknak és annak, hogy a könyvtárban a gyermekek számára mindig történt valami új.

A programok látogatottsága szintén jelentősen növekedett. A Könyvtári Kihívás első fordulójában 85,7%-os, a második fordulóban 96,7%-os növekedést értünk el a kiindulási időszakhoz képest. Munkánk elismeréseként könyvtárunk országos 3. helyezést ért el a kihívásban.

A statisztikák fontosak, de önmagukban nem mesélik el a teljes történetet. A valódi eredmény azokban a gyermekekben látható, akik egy foglalkozás után könyvet választanak maguknak. Abban a családban, amely egy rendezvény miatt tér be először, majd később rendszeres könyvtárhasználóvá válik. Abban a nagyszülőben, aki unokájával együtt érkezik egy programra. És abban az olvasóban, aki nemcsak könyvet keres, hanem már ismerősként lép be az ajtón.

Egy könyvtár ugyanis akkor válik igazán közösségi térré, amikor az emberek magukénak érzik.

Könyvtári Kihívás – amikor a támogatás új lendületet adott

A Könyvtári Kihívásban való részvétel olyan lehetőségeket teremtett, amelyek hosszú távon is éreztetik hatásukat a könyvtár életében. Az elnyert támogatásból megújítottuk a kölcsönzőpultot, korszerűsítettük számítógépeinket, tovább bővíthettük könyvállományunkat, így még korszerűbb és barátságosabb, modernebb környezetben fogadjuk olvasóinkat. A támogatásnak köszönhetően arra is lehetőségünk nyílt, hogy kicsiknek és nagyoknak egyaránt színvonalas előadókat, írókat és közreműködőket hívjunk meg. Így a könyvtárban nemcsak új könyvek, hanem új élmények is várták a látogatókat.

A pályázat számunkra ezért jóval többet jelentett egy támogatásnál; lehetőséget adott arra, hogy tovább építsük, szépítsük és tartalommal töltsük meg azt a könyvtárat, amelyet a közösségünk magáénak érezhet.

A történet folytatódik

A kiszombori Közművelődési Könyvtár számára a megújulás nem egy lezárt folyamat. A felújítás és a megújult bútorzat, az egyre színesebb programkínálat és a Könyvtári Kihívás eredményei mind fontos állomások, de nem végállomások.

Továbbra is szeretnénk olyan könyvtárat működtetni, amely nyitott, befogadó és közösségközpontú. Olyan helyet, ahol a könyvek mellett élmények, találkozások, beszélgetések és közös felfedezések várják a látogatókat.

Hisszük, hogy a könyvtár nem attól él, hogy tele vannak a polcai, hanem attól, hogy megtelik emberekkel, történetekkel és élményekkel.

Nógrádiné Vígh Krisztina, Adrián Renáta

Mennyit ér egy könyvtár?

ROI számítási módszer a gyakorlatban – tapasztalatok és tanácsok

Jelen korunk egyik legnagyobb könyvtárszakmai kihívása a mesterséges intelligencia megjelenése mellett a könyvtárak társadalmi megítélésének növelése, valamint fenntartásuk létjogosultságának bizonyítása. A nonprofit szektor általános problematikája, hogy a döntéshozók mellett az adófizetőket is meg kell győzni arról, hogy befizetett adójuk jó helyre megy, hogy könyvtárakra szükség van. De felmérte-e valaha bárki is, hogy a könyvtárak milyen hasznot hajtanak a társadalom javára, az állampolgárok szociális, munkaerőpiaci, továbbtanulási, mentális stb. körülményeire? A nagy kérdés az, hogyan tudjuk számszerűsíteni egy könyvtár társadalmi hasznosságát, hiszen a teljesítmény sokszor máshol jelenik meg, nem a könyvtárakban: továbbtanulási mutatókban, munkanélküliségi rátában, egészségügyi kiadásban. A Gödöllői Városi Könyvtár és Információs Központ, a Bródy Sándor Könyvtár (Eger) és a Verseghy Ferenc Könyvtár és Közművelődési Intézmény (Szolnok) együttműködésben vállalta egy összetett mutatórendszer kidolgozását 2025-ben: a megtérülési mutató, Return on Investment (ROI) számítási módszerének kidolgozását, mely alkalmas arra, hogy objektív információt adjon arról, mennyit ér egy közkönyvtár ma Magyarországon. A közös projekt egy éven át tartott, míg végül kidolgozásra került a teljes mutatórendszer, mely *online felületen* jelenleg elérhető az érdeklődők számára.

A munkát az angolszász területen ismert Social Return On Investment (SROI) mutatórendszer alapján kezdtük el, a külföldi szakirodalom feldolgozása mellett végül a hazai viszonyokat figyelembe vevő számítást dolgoztunk ki. A módszer azt jelenti, hogy a könyvtári szolgáltatásokat forintosítottuk, a számítási képlet:

ROI = (teljes haszon – teljes költség) / teljes költség

A pályázat részeként a könyvtári szolgáltatásokat három nagy csoportra osztottuk, és a három intézmény egyet-egyet részletesen kidolgozott, mely a jelenlegi felületen is külön lapon látszik, ugyanakkor az összesített adatokból az is kiderül, egy adott intézmény mely területen tudja a legtöbb hozzáadott értéket megtermelni: a hagyományos könyvtári szolgáltatások területén (különböző típusú dokumentumok kölcsönzése, tájékoztató munka), az informatikai, digitális területen (távszolgáltatások, informatikai support), vagy a közösségi tér funkcióhoz kapcsolódó szolgáltatásoknál (programok, képzések, közösségi terek használata). Ezek együttes teljesítményértékelése adja ki azt, mennyit is ér egy könyvtár.

Módszertanunk lényege leegyszerűsítve: meghatározzuk a szolgáltatások piaci értékét, összegyűjtjük az adatokat, kiszámítjuk a működésre fordított költségeket és a képlet alapján megkapjuk a ROI értékét. Például: a kölcsönzött dokumentumok számát a dokumentumok átlagárával megszorozva megkapjuk a kölcsönzés forintosított értékét. Vagy a tájékoztatásra fordított időt beszorozzuk az átlagos órabérrel, kiszámíthatjuk az információadás értékét. A gyakorlatban a legtöbb munkát a szolgáltatások meghatározása, csoportosítása, az adatok összegyűjtése, a használható statisztikák kiválasztása és a szolgáltatások pénzbeli értékének meghatározása jelentette.

A Bródy Sándor Könyvtár által elkészített *kalkulátor* ezt már jelentősen megkönnyíti, mert tartalmazza az ajánlott behelyettesítési értékeket és a számításokat is elvégzi helyettünk.

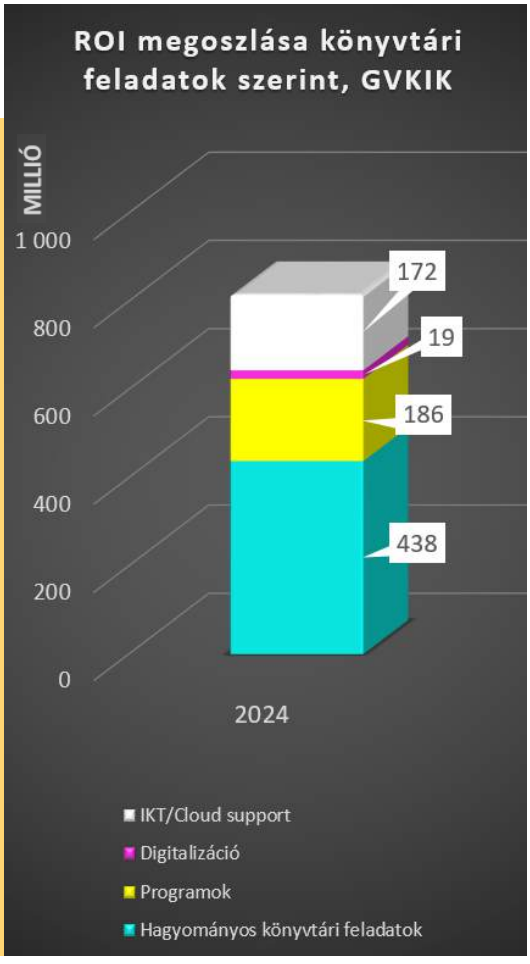

Az elemzések lefuttatása során a legmeglepőbb tapasztalat az volt, hogy mekkora szeletet hasít ki magának munkánkból és értékteremtésünkből az IKT szolgáltatásaink köre, mely várhatóan tovább fog bővülni. A könyvtárak által nyújtott szolgáltatások ugyanis átlépik a fizikai tér küszöbét és a kiberfizikai térben realizálódnak. A bibliotékák a „hagyományos" könyvtári feladatok mellett értékes digitális szolgáltatásokat biztosítanak látogatóinak. Napjainkban a könyvtárosok a helyi közösségek legfontosabb digitális mentorainak tekinthetők, legfőképp, ha az oktatási rendszeren túli digitáliskompetencia-fejlesztéseket vizsgáljuk.

Az intézményeink komplex digitális ökoszisztémaként működnek, ahol a mindennapi feladatok része a digitalizálás, a személyre szabott IKT-segítségnyújtás, a komplex információkeresés és az adatmentés. Emellett egyre hangsúlyosabbá válik a mesterséges intelligencia hétköznapi alkalmazásának bemutatása, valamint a különböző társadalmi csoportok digitáliskompetencia-fejlesztése. Ezek a sokszor láthatatlan, „mikro-interakciókban" megvalósuló tevékenységek elképesztő mértékben növelik a befektetésarányos megtérülés (ROI) értékét, hiszen ezen tevékenységek mind a digitális szakadék áthidalását szolgálják.

A módszertan kidolgozása során a lehető legrészletesebb módon próbáltuk feltárni, hogyan forintosíthatjuk ezeket a szolgáltatásokat is. A kulcs itt is a piaci behelyettesíthetőség elve volt. Például ha a könyvtár digitálisírástudás-fejlesztő foglalkozást vagy AI-ismeretterjesztő workshopot tart, annak egy piaci informatikai tanfolyam (pl. felnőttképző intézmények díjai) árával kell egyenértékűnek lennie. Vagy a prémium adatbázisokhoz vagy a digitalizált helytörténeti gyűjteményekhez való hozzáférés értékét a kereskedelmi előfizetési díjak, illetve a felhasználó által megspórolt egyedi kutatómunka és utazási költség alapján kell számszerűsíteni. Az ilyen programok és szolgáltatások megtérülése kiemelkedően magas, hiszen a nemzetgazdaságnak hatalmas megtakarítást jelent és segíti a munkavállalók digitáliskompetencia-fejlesztését.

Ha mindhárom területen elvégezzük a számításokat, akkor kapunk egy megtérülési szorzót, melyet a már említett oldal kiszámol helyettünk a bevitt adatok alapján. Hogyan értelmezzük a kapott ROI értéket? Ha nagyobb mint 0, akkor a szolgáltatások számított értéke meghaladja a működésre fordított összeget, vagyis plusz értéket forgat vissza a társadalomba. A ROI értéke azt mutatja meg, hogy minden egyes befektetett forintból mennyi többletértéket generál a könyvtár. Minél nagyobb ez a szám, annál eredményesebb a könyvtár, angolszász területen nem ritka a 6–7-szeres ROI-érték sem. (A módszertan kidolgozása során a három könyvtár korlátozottan tudott csak foglalkozni a könyvtárak társadalmi hasznosságának teljes feltérképezésével, és szigorúan csak a szolgáltatásokból fakadó értékteremtést tudta a képletbe beilleszteni, így valószínű, hogy magyarországi könyvtáraknál nem sikerül ilyen magas értéket kimutatni egyelőre.) Az eredményt azonban nem érdemes rangsorként kezelni. Egy magasabb ROI nem jelenti automatikusan azt, hogy az adott könyvtár jobban működik, hiszen a települési környezet, a szolgáltatási szerkezet, az erőforrások és a költségek eltérőek. Elsősorban saját magunkhoz érdemes mérnünk magunkat, és azt figyelni, hogyan változik az eredményünk évről évre.

A munkánk egyik legfontosabb tanulsága, hogy csak annak az értékét tudjuk meghatározni, amelyről megfelelő adataink vannak. Érdemes ezért minél pontosabban regisztrálni az igénybe vett szolgáltatásokat. Ugyanilyen lényeges a költségek lehatárolása. Többfunkciós intézményben például nem mindig választhatók szét egyértelműen a különböző feladatokhoz kapcsolódó üzemeltetési és humánerőforrás-költségek, mégis érdemes erre energiát fordítani, mert jelentősen befolyásolhatja a végeredményt. Fontos az alkalmazott módszertani döntések dokumentálása is, különösen akkor, ha a számítást később meg szeretnénk ismételni.

A közös munka során mi is más szemmel kezdtünk nézni a statisztikai adatainkra és saját szolgáltatásainkra. A ROI segítségével láthatóvá válik a könyvtárak hozzájárulása a társadalmi és gazdasági fejlődéshez. Az eredményünk a fenntartóval folytatott kommunikációban is használható: a költségek mellett számszerűsíthetővé teszi azt az értéket is, amelyet a könyvtár a közösség számára létrehoz. Ezzel a megközelítéssel a könyvtár végleg kilép a hagyományos szerepkörből, és a modern, tudásalapú társadalom legfontosabb, adatokkal is igazolható helyi befektetésként jelenik meg.

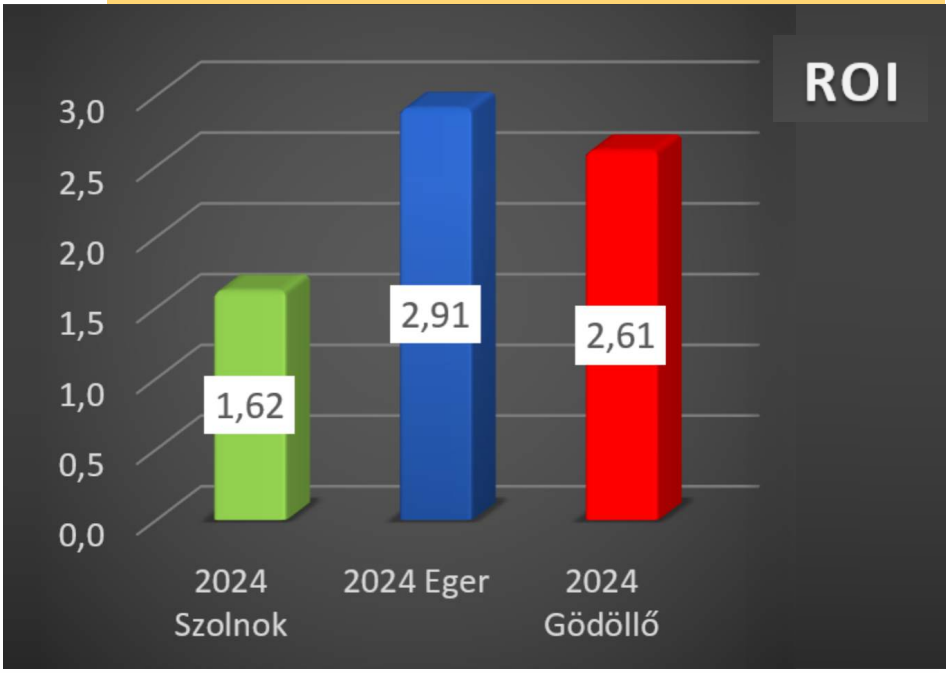

Gacov Katalin – Istók Anna – Vas Gábor Tamás

Shenszi Tartományi Könyvtár

A Selyemút mentén a jövő könyvtáráról

A Selyemút Nemzetközi Könyvtári Szövetség (Silk Road International Library Alliance – SRILA) 2026-os szakmai workshopját október 11. és 18. között rendezték meg az északnyugat-kínai Senhszi tartomány székhelyén, Hszianban. A Kínai Nemzeti Könyvtár által támogatott és a Senhszi Tartományi Könyvtár szervezésében megvalósult rendezvényen 14 ország 26 tagintézményének egy-egy képviselője vett részt.

A SRILA 2018-ban alakult meg a kínai Csengtuban, a Kínai Nemzeti Könyvtár kezdeményezésére. Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezéshez kapcsolódó szervezet célja a különböző országok könyvtárai és kulturális intézményei közötti szakmai együttműködés, valamint a nemzetközi tudás- és tapasztalatcsere elősegítése. A jelenleg 42 ország 56 tagintézményét összefogó szövetség megalakulása óta számos konferenciát, szakmai fórumot és képzést szervezett, valamint életre hívta az SRILA Digitális Könyvtár projektet is. Az Országos Széchényi Könyvtár 2025-ben csatlakozott a szövetséghez, amikor Gerencsér Judit vezetésével magyar könyvtárosdelegáció látogatott a Kínai Nemzeti Könyvtárba.

A nemzetközi szövetség idei *workshopja* A digitális intelligencia szerepének erősítése és a Selyemút közös kiépítése: az okos könyvtár elmélete és innovatív gyakorlata címet viselte, amelynek keretében nyolc, vezető kínai egyetemi professzor és könyvtár- és információtudományi szakértő tartott előadást. A program azonban jóval többet kínált egy hagyományos konferenciánál, az elméleti megközelítéseket könyvtár- és múzeumlátogatások egészítették ki, így a résztvevők működés közben is megismerhették a bemutatott megoldásokat.

Az algoritmusok korától a „jövő könyvtáráig”

A szakmai előadások középpontjában az okoskönyvtárak kialakítása, a mesterséges intelligencián (AI) alapuló információszolgáltatások, valamint a könyvtárak társadalmi és szakmai szerepének átalakulása állt. Külön figyelmet kaptak azok a technológiai fejlesztések, amelyek a könyvtári munkafolyamatok hatékonyságának növelése mellett a felhasználói szolgáltatások megújításához is hozzájárulhatnak.

Az egyik meghatározó témakör az volt, hogyan értelmezik újra a könyvtárak a saját szerepeiket az algoritmusok korában. Kína könyvtáraiban a hagyományos információközvetítő funkció mellett egyre hangsúlyosabbá válik a hiteles információk kiválasztásának, értelmezésének és felhasználásának támogatása. Az AI térnyerésével a könyvtárak számára új lehetőségek nyíltak a személyre szabott információszolgáltatások, az intelligens keresőrendszerek és a digitális gyűjtemények hatékonyabb feltárása terén. Különösen érdekes volt a „Future Library 1.0”, vagyis a jövő könyvtárának koncepciója, amely a könyvtárakat a hagyományos tudásközvetítő szerepből egyre inkább a megértést és a gondolkodást támogató intézmények irányába mozdítaná el. Ez a szemlélet a könyvtárosok szakmai szerepét is új megvilágításba helyezi, azonban fontos megjegyezni, hogy a technológiai fejlődés nem a humán szakértelem háttérbe szorulását jelenti, hanem az új kompetenciák és szolgáltatási formák kialakulását.

> **A nemzetközi szövetség idei workshopja A digitális intelligencia szerepének erősítése és a Selyemút közös kiépítése: az okos könyvtár elmélete és innovatív gyakorlata címet viselte**

Az előadások másik fontos területét az okoskönyvtári szolgáltatások gyakorlati alkalmazásai jelentették. A résztvevők több kínai könyvtár fejlesztésein keresztül ismerhették meg az okoskönyvtári rendszerek működését, a generatív AI felhasználási lehetőségeit és a digitális szolgáltatások fejlesztésének irányait. Önálló témaként jelent meg a *SRILA Digitális Könyvtár* is, amely a nemzetközi együttműködés és a kulturális tartalmak digitális hozzáférhetőségének kérdéseit állította középpontba.

A kétnapos előadássorozat egyik legfontosabb tanulsága az volt, hogy az AI alkalmazásának nem szabad önmagában a célnak lennie. A technológiai fejlesztések

akkor teremthetnek valódi értéket, ha azok a könyvtárak alapvető feladatait, a tudás megőrzését, rendszerezését és hozzáférhetővé tételét szolgálják.

A jövő könyvtárai testközelből

Az előadások mellett különösen értékesek voltak a szakmai tanulmányutak. A résztvevők ellátogattak a Hsziani Közkönyvtárba, ahol a Chang'an Academy keretében a korszerű könyvtári terek és a közösségi funkciók kapcsolatát tanulmányozhatták. Hszian okosváros-fejlesztéseinek megismerése arra is rávilágított, hogy a könyvtárak digitális átalakulását nem lehet elszigetelten kezelni, az egyre összetettebb városi információs és kulturális szolgáltatási környezet részei kell, hogy legyenek.

A program egyik fontos állomása a Senhszi Tartományi Könyvtár CREC Lakeview fiókkönyvtára volt, később pedig az intézmény csúcstechnológiás fejlesztési övezetben működő könyvtárát is meglátogattuk. A különböző helyszínek jól érzékeltették, milyen sokféle térben és szolgáltatási környezetben valósulhat meg a modern könyvtár eszménye. A tanulmányutak számomra azt is megerősítették, hogy a technológiai innováció mellett legalább annyira fontos a használókhoz igazodó térszervezés és az intézmények társadalmi beágyazottsága.

A kulturális örökség megőrzésének szintén hangsúlyos szerepe volt, a Senhszi Tartományi Történeti Múzeumban a legújabb technológiával támogatott kulturálisörökség-bemutatás példáival ismerkedtünk meg, míg a Senhszi Tartományi Kulturális Központban a szellemi kulturális örökség élményszerű közvetítése állt a figyelem középpontjában. A szakmai programot történelmi helyszínek, köztük Hszian városfala és az Csin Si Huang-ti első kínai császár mauzóleumához kapcsolódó Agyaghadsereg Múzeum meglátogatása is színesítette. A látottak tükrében Hszian, az egykori Selyemút egyik kiindulópontja különösen alkalmas helyszínnek bizonyult ahhoz, hogy a kulturális örökség és a digitális jövő kapcsolatáról gondolkodjunk közösen.

Nemzetközi párbeszéd, közös kérdések

A szakmai program értékét számomra nemcsak az előadások és intézménylátogatások adták, hanem a résztvevők közötti kötetlen beszélgetések is. A különböző országok nemzeti és más jelentős könyvtárainak és intézményeinek munkatársaival folytatott eszmecserékből jól látszott, hogy a digitalizálás, a hosszú távú digitális megőrzés, a szolgáltatások korszerűsítése és az AI felelős használata számos országban közös szakmai kihívás. Miközben az intézményi lehetőségek és a technológiai fejlettség eltérő, a könyvtárak alapvető küldetése ugyanaz, a tudás megőrzése és hozzáférhetővé tétele.

A Hszianban töltött héten a szakmai beszélgetéseken túl valódi barátságok is szövődtek, amelyek számomra a workshop legértékesebb élményei közé tartoznak. Különösen szívesen fogok visszaemlékezni a Kínából, Oroszországból és Közép-Ázsiából érkezett barátaimra, hiszen e térség egyes népeit a magyarokkal közös történelmi gyökerek is összekötik.

A workshop záróünnepségén pedig az a megtiszteltetés ért, hogy a szervezők felkértek, hogy a résztvevők nevében én is összam meg gondolataimat. Beszédemben külön kiemeltem a nemzetközi szakmai kapcsolatok és az újonnan született barátságok jelentőségét, valamint azt, hogy az automatizáció és az AI térnyerése közben sem feledkezhetünk meg a könyvtárak emberi oldaláról. A kínai házigazdák – különösen a Kínai Nemzeti Könyvtár és a Senhszi Tartományi Könyvtár munkatársai – felkészültsége, figyelmessége és vendégszeretete nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a rendezvény valódi közös szakmai élménnyé váljon.

A hsziani napok legfontosabb tanulsága számomra az, hogy a jövő könyvtáráról nem lehet kizárólag technológiai kérdésként beszélni. Az AI, a digitális gyűjtemények és az új szolgáltatási platformok lehetőségeket teremtenek, de az intézmények értékét továbbra is a megbízhatóság, a szakmai tudás és az emberekhez való kapcsolódás adja. A Selyemút egykor távoli kultúrákat kötött össze, a SRILA ma hasonló szerepet kíván betölteni a könyvtárak között, immár a digitális tudás és a szakmai együttműködés útvonalain.

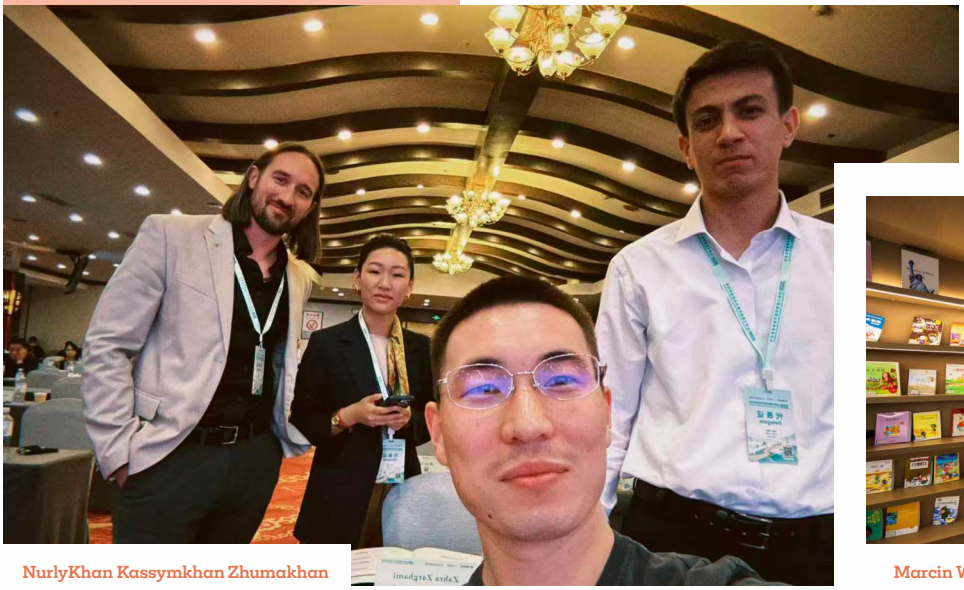

NurlyKhan Kassymkhan Zhumakhan

Marcin Werla

Szüts Etele

Fotók: ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár

Hagyományok és stratégia

Az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár augusztus 27-én tizennegyedik alkalommal rendezte meg Hagyományok és kihívások című konferenciáját. A plenáris, illetve az egyik szekcióülés helyszíne a klasszikus, karzatos Nagyolvasó volt, ami gyönyörű, impozáns festményeivel és magával ragadó hangulatával kellő súlyt és presztízst adott az eseménynek.

Kulcsár Szabó Ernőné Gombos Annamária főigazgató nyitó beszéde, majd a már hagyományosnak számító rektori köszöntő és az előadók illusztris névsora szerencsére arra utal, hogy a konferencia továbbra is élvezi egyfelől a szakma, másfelől a helyszínt biztosító intézmény támogatását is. A 2012-es kezdetekre visszatekintő rendezvénysorozat minden évben friss és aktuális, a könyvtári szakmát leginkább foglalkoztató kérdések és témák megvitatásának adott helyszínt, ahogyan most is: az elmúlt hónapokban gőzerővel készülő ágazati stratégia koncepciójának bemutatása és vitára bocsátása itt történt meg először.

A Magyarországon elsőként kifejezetten könyvtári célra tervezett és épített, idén 150 éves épületben megrendezett eseményen az egyik szekció témája stílszerűen a könyvtárépítészet volt. Örömteli, és a szakma kapcsolatrendszerét és vendégszeretetét érzékelteti, hogy könyvtárvezetők mellett magáncégek szakembereit, építészek és egy ügyfélkapcsolati menedzser előadásait is meg lehetett hallgatni.

A létesítmények belső, a könyvtár 21. századi kihívásaira felelő megújulása, valamint egyes, a szakmában prominens épületek – úgymint a Miskolci Egyetem Könyvtár, Levéltár, Múzeum és a Soproni Egyetem Központi Könyvtára – teljes történetének bemutatása egyaránt helyet kapott az előadások között. A témák nem is lehetnének közelebb az elmúlt évek mindennapjaihoz: a könyvtárak szerepének sok esetben radikális átalakulása jó esetben magával hozza a helyszínek új funkciókhoz való igazítását is. Nem véletlen, hogy a közösségi terek kialakítása és a tapasztalati tudás támogatása az érdeklődés középpontjába került, és üdvözlendő, hogy konferenciákon is a beszélgetések és prezentációk tárgykörét adja, akár általánosságban, elméleti síkon megfogalmazva a helyesnek vélt irányokat, akár konkrét példán keresztül bemutatva, mint amilyen a BGE Könyvtára és az NFI – Filmarchívum Szakkönyvtára. A nemzetközi térben, és annak díjai közt is egyre erőteljesebben jelenik meg a zöldkönyvtári, energiahatékony, fenntartható működés is, és ennek a hazai könyvtári életben is egyre hangsúlyosabb a képviselete – erről a Szekszárdi Tudásközpont kapcsán hallgathattak meg előadást az érdeklődők. Mindezekről és másokról Boda Gáborné Köntös Nelli moderálása mellett Treszkai Anett, Korom Szilvia és Tábi Sára, Tompa Mónika, Szabóné Kovács Beáta Mariann, Takács Rita, Czeglédi Éva és Liebhauser János mesélt.

Az ezzel párhuzamosan folyó szekció címe Könyvtár a gyűjteményen túl volt, amely magába foglalta számos, egymással néhol csak laza kapcsolatban álló kérdéskör ismertetését is. Bár az előadások széttartóak voltak, fókuszukban egyaránt az a probléma állt, hogy napjainkban mi a könyvtárak feladata, milyen, a hagyományos szolgáltatásokat meghaladó gyakorlatok várhatóak el tőlük és milyenek nem, illetve hogy a felmerülő új szerepkörökbe hogyan illeszkedhetnek az intézmények. Röviden tehát az, hogy a könyvtárak hogyan határozzák, illetve hogyan kellene meghatározniuk magukat 2026-ban. Ennek fontos része az, hogy a könyvtárak nehéz, néhol riasztó költségvetési helyzetben milyen eszközökhöz nyúlhatnak, és milyen szolgáltatásokat alakíthatnak ki, amelyeknek a létrehozásával ugyan kilépnek a komfortzónájukból, de jócskán besegítenek az intézmény pénzügyeibe. Része annak tisztázása is, hogy a könyvárakban milyen eszközök kölcsönzését kell biztosítani, és milyenekét nem, van-e helye a mag- vagy festménykölcsönzésnek vagy nincs. Szó esett arról is, hogy egy egyetemi könyvtár hogyan nyithat a korai hallgatótoborzás és az egyéb oktatási intézményekkel kialakított partnerség jegyében az általános iskolások

Örömteli, és a szakma kapcsolatrendszerét és vendégszeretetét érzékelteti, hogy könyvtárvezetők mellett magáncégek szakembereit, építészek és egy ügyfélkapcsolati menedzser előadásait is meg lehetett hallgatni

felé, ahogy arról is, hogy hallgatók és oktatók összekötésére, az egymástól tanulásra és így a közösségépítésre milyen lehetőségek kínálkoznak az egyetemi közegben. Végül az adatbázisok könyvtári felhasználása is terítékre került, vagyis az, hogy a kutatástámogatás és adatelemzés hogyan kapcsolható össze a hagyományos könyvtári szakértelemmel. Az előadók Kulcsár Szabó Ernőné Gombos Annamária, Tóth Máté, Tóth Csilla és Kékesi Ilona, Nagy Anita, valamint Mikó Zsuzsanna voltak, moderált Kötél Emőke.

A konferencia minden kétséget kizáróan legjobban várt és legfontosabb része azonban a szekciókat megelőző plenáris ülés és a könyvtári stratégia koncepciójának bemutatása volt. Az ezt előkészítő együttműködés a magyar könyvtárügy országos szakmai szervezetei között még májusban kezdődött el.
Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma, az Egyházi Könyvtárak Egyesülése, az Informatikai és Könyvtári Szövetség, a Könyvtárostanárok Egyesülete, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete és a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége részvételével megvalósuló összefogás a közös szakmai állásfoglalás és érdekképviselet céljai mentén jött létre. A Sári Zsolt államtitkárral júniusban a Vándorgyűlésen folytatott megbeszélés óta eltelt időben a szervezetek vezetői közösen dolgoztak az ágazat prioritásait és célkitűzéseit meghatározó, 2027 és 2031 közötti időszakra vonatkozó stratégiai koncepció kidolgozásán. Ezt el is végezték, a stratégia koncepciója készen állt – de csak az. Maga a stratégia még nem, ahhoz ugyanis a könyvtárügyben dolgozó valamennyi szakember véleményére szükség van.

> A könyvtárügy új kezdet előtt állhat, ha a végleges stratégia olyan dokumentum lesz, és olyan célokat fogalmaz meg a következő évekre, amelyeket minden könyvtáros a magáénak érezhet

A koncepció bemutatására Kovácsné Koreny Ágnes és Gerencsér Judit vállalkoztak. Ismertették a dokumentumban megjelölt három kiemelt prioritást – úgymint a korszerű, együttműködésre épülő könyvtári tudásinfrastruktúra, a könyvtárak szerepének társadalmi megerősítése, valamint a megújuló és fenntartható könyvtári rendszer –, és az ezek elérését segítő alpontokat, mint például a könyvtárinformatikai ökoszisztéma megújítása, az olvasás- és kompetenciafejlesztés erősítése vagy a humánerőforrás és szakmai utánpótlás megreformálása.

Az összefoglalót követően kerekasztal-beszélgetésre került sor, ahol Karácsony Gyöngyi moderálása mellett Szeberényi Gábor, Kalydy Dóra, valamint a koncepció bemutatói meséltek részletesebben a dokumentumról és annak létrehozásáról. A résztvevők közt egészséges arányban volt jelen az egyetértés és a véleménykülönbség, jelezve, hogy a legfontosabb kérdésekben ugyanúgy látják a könyvtárak kívánatos jövőjét, a részletekben pedig felül tudtak emelkedni a saját területük – eltérő szempontokat megkívánó – kizárólagos képviseletén.

A használóközpontú szemlélet fontos jele, hogy a beszélgetés után a résztvevőknek az egyes stakeholderek, vagyis a könyvtárhasználatban érintett és érdekelt felek, 2032 középiskolásainak, egyetemistáinak, nyugdíjasainak stb. szemszögéből kellett elmesélniük, miért is lesznek jobbak számukra a könyvtárak szolgáltatásai a stratégiai ciklus lezárultakor. Az ötletes gyakorlat jelzésértékű volt, megmutatta, hogy a használók megkérdezése és szempontjaik figyelembevétele nélkül, önmagába zárt szakma által készített stratégia sikertelen maradna.

Habár a konferencia egyik kiemelt célja a stratégia társadalmasításának megkezdése volt, a helyben hozzászólók száma még nem jelezte, hogy megmozdult volna a szakma. Pedig kéne neki.
A rendezvény óta eltelt időben a szakmai szervezetek és vezetőik által elvégzett, a minél több, jórészt online beérkező álláspont becsatornázására irányuló munka azt jelzi, hogy a szándék komoly és őszinte, valóban mindenki véleménye számít. A könyvtárügy új kezdet előtt állhat, ha a végleges stratégia olyan dokumentum lesz, és olyan célokat fogalmaz meg a következő évekre, amelyeket minden könyvtáros a magáénak érezhet. Erre most adott a lehetőség. Reméljük, élünk, éltünk vele.

Király András Benedek

Forrás: CDNL

Puszanban tárgyaltak a nemzeti könyvtárak vezetői a mesterséges intelligenciáról és a könyvtárak jövőjéről

2026. augusztus 10-13. között a dél-koreai Puszan (부산) adott otthont az *IFLA World Library and Information Congress (WLIC)* éves konferenciájának, amelyen több mint 3000 könyvtáros vett részt a világ minden tájáról. A rendezvényhez kapcsolódva ülésezett a *Conference of Directors of National Libraries (CDNL)*, amely a nemzeti könyvtárak igazgatóinak legfontosabb fóruma. A találkozó központi témája a mesterséges intelligencia (AI) és a nemzeti könyvtárak szerepe volt a gyorsan változó információs környezetben.

A tanácskozást Tomasz Makowski, a CDNL elnöke nyitotta meg, aki kiemelte a nemzeti könyvtárak különleges felelősségét a kulturális örökség megőrzésében, és felhívta a figyelmet rá, hogy a könyvtáraknak egyensúlyt kell teremteniük a múlt értékeinek megőrzése és a jövő kihívásaira való felkészülés között.

A szakmai program két nyitóelőadással kezdődött. Sung-Hyon Myaeng professzor az AI fejlődésének könyvtárakra gyakorolt hatásait elemezte. Bár korábban is vizionálták, hogy a különböző fejlett technológiák veszélyeztetik a könyvtárak jövőjét, alapvető különbség, hogy azok a technológiák elsősorban a könyvtárak által használt eszközöket változtatták meg, míg az AI átveheti azokat a funkciókat, amelyek eddig a könyvtári munka középpontjában álltak: az információkeresést, -feldolgozást és rendelkezésre bocsátást. Ugyanakkor az AI korlátai – mint a pontatlanságok, „hallucinációk” és a források bizonytalan eredete – felértékelik a könyvtárak, mint a hiteles tudás őrzőinek szerepét. Az előadó két jövőbeni lehetőséget vázolt fel a könyvtárak számára az AI közvetítése kapcsán: egyik a bizalom és hitelesség őrzése, másik az AI-hoz kapcsolódó készségek oktatása. Két további szerepet pedig abból fakadóan, amit a technológia sosem fog tudni helyettesíteni: az emberi tapasztalatok és inspiráció közvetítését, valamint a személyes közösségi kapcsolatok támogatását. A professzor kiemelte továbbá, hogy a könyvtárak fontos adatforrássá válhatnak az AI-rendszerek számára, ezért a könyvtárosoknak új kompetenciákat kell elsajátítaniuk.

> **a könyvtáraknak egyensúlyt kell teremteniük a múlt értékeinek megőrzése és a jövő kihívásaira való felkészülés között**

A második előadást Marek Kowalkiewicz professzor tartotta az úgynevezett ágensi (agentic), azaz ügynökalapú AI-rendszerekről. Az új generációs mesterséges intelligencia nemcsak válaszokat ad, hanem önállóan hajt végre feladatokat, egymást követő lépéseket tesz és meghatározott célokat tud követni. Ez nagy lehetőségeket kínál, ugyanakkor új kockázatokat is teremt, mert az autonóm rendszerek működése nem mindig követi az emberi szándékot. A könyvtáraknak ezért újra kell gondolniuk szolgáltatásaikat, és a felhasználók valós igényeire kell összpontosítaniuk. Kowalkiewicz professzor felvetette a kérdést: milyen feladat merül fel a felhasználók életében, ami miatt a könyvtári szolgáltatásokért nyúlnak? A hangsúly a meglévő szolgáltatások fenntartásáról az emberek valós igényeire helyeződik át, akik olyan környezetben működnek, ahol az információval kapcsolatos munkák egyre nagyobb hányadát autonóm rendszerek végezhetik el.

Az előadásokat követően a résztvevők megvitatták a készülő puszani nyilatkozat tervezetét, amelyet Nam Young-Joon professzor, a Koreai Nemzeti Könyvtár igazgatója mutatott be és amely a mesterséges intelligencia és a nemzeti könyvtárak kapcsolatával foglalkozik. Mivel a vita során eltérő álláspontok fogalmazódtak meg, de a CDNL alapszabálya értelmében konszenzusos döntést kell hozni, ezért a CDNL elnöke egy munkacsoport létrehozását kezdeményezte, amely a beérkező észrevételek alapján tovább dolgozik a dokumentumon. Hangsúlyozta, hogy a könyvtárak közös álláspontja fontos lehet a kormányzatokkal folytatott jövőbeli egyeztetések miatt a mesterséges intelligencia alkalmazásának határairól, valamint a nemzeti könyvtárak szerepéről a szükséges tudásinfrastruktúra kiépítésében.

A találkozón az IFLA vezetői – Leslie Weir elnök és Sharon Memis főtitkár – is beszámoltak a szervezet aktuális tevékenységeiről, valamint az IFLA és a CDNL együttműködésének lehetőségeiről.

Végezetül az Ausztrál Nemzeti Könyvtár, a Török Nemzeti Könyvtár és a British Library képviselői mutatták be intézményeik tapasztalatait, lehetőséget teremtve a nemzetközi szakmai tapasztalatcserére.

A találkozó jelentős sajtóvisszhangot kapott Dél-Koreában. Az esemény kapcsán Makowski elnök hangsúlyozta, hogy a nemzeti könyvtárak feladata nem csupán a dokumentumok őrzése, hanem a társadalmak fejlődésének hiteles dokumentálása is, és ehhez megbízható információs környezetet kell kialakítani nemzetközi együttműködés révén.

Takácsné Bubnó Katalin

Fotó: Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár

Nem csak olvasni tanít

Az Olvasólétra, mint közösségi könyvtári jógyakorlat

Hogyan lehet a nyári szünetben a könyvtárat a gyerekek egyik legvonzóbb találkozási helyévé tenni? Hogyan lehet az olvasást feladatról élménynyé, a teljesítményt pedig közös sikerré alakítani? A Nyíregyházán 11 éve működő Olvasólétra program erre keresi – és évről évre meg is találja – a választ.

A nyári szünet, az olvasás szempontjából egyszerre lehet lehetőség és kihívás. A gyerekeknek több szabadidejük van, ugyanakkor a digitális tartalmak, a játékok és a nyári programok könnyen háttérbe szoríthatják a könyveket. A könyvtár feladata ilyenkor nem pusztán az, hogy „olvasnivalót" kínáljon, hanem hogy olyan helyzetet teremtsen, amelyben az olvasásnak valódi tétje, öröme és közösségi élménye van.

Erre épül Az én könyvtáram projekt keretében mintaprogramok közé választott *Olvasólétra* program, amely 11 éve hívja olvasásra a gyermekeket. A program alapgondolata könnyen érthető: a könyvtáros életkorhoz és érdeklődéshez illő könyvet ajánl, a gyermek választ, olvas, majd visszatér a könyvtárba. A kölcsönzés azonban itt nem a történet vége. A gyermeknek rajzzal vagy más, az olvasmányhoz kapcsolódó alkotással is meg kell mutatnia, hogy megértette a történetet, majd röviden összefoglalva mesélni róla a könyvtárosnak. A sikeres teljesítés után a neve egy fokkal feljebb kerül az Olvasólétrán. A teljesítésnek ez a látványos, játékos megjelenítése különösen fontos: az absztrakt „olvastam egy könyvet" élménye látható eredménnyé válik. A létra egyszerre motivációs eszköz, visszajelzési rendszer és közösségi szimbólum.

Az első fok különleges szerepet kap: itt a gyermeknek felolvasással kell bizonyítania, hogy készen áll a programra. A könyvtáros erre alapozva határozza meg azt a szintet, ahonnan az egyre hosszabb és összetettebb történetek felé építkezik tovább. A nyár során összesen három könyvet kell elolvasni. Aki mindhárom lépcsőfokot teljesíti, feljut a létra tetejére. A legjobbak számára a program közös ünnepséggel zárul, ahol oklevéllel, könyvvel és közös tortázással ismerik el teljesítményüket.

A könyvtáros segít megtalálni azt a történetet, amelyhez az adott olvasó kapcsolódni tud. Egy jól megválasztott könyv jelentheti az első pozitív találkozást az önálló olvasással. Az Olvasólétra ezért nem verseny abban az értelemben, hogy ki olvas többet vagy gyorsabban. Minden gyermek a saját létráján halad. A cél nem egymás legyőzése, hanem a következő fok elérése.

A program eredményei számokkal is jól érzékeltethetők. Az induláskor, 2016-ban 22 gyermekkel kezdtük. 2026-ban 451 gyermek jutott fel az Olvasólétra tetejére. A legtöbb gyerek nem állt meg a 3 elolvasott könyvnél, tovább folytatta az olvasást és átlagosan 7–9 könyvet olvasott el a nyár folyamán. Ez az eredmény önmagában is figyelemre méltó, de szakmai szempontból talán még fontosabb, hogy a résztvevők sokféle oktatási intézményből érkeztek.

A programban megjelenik az együttműködés a könyvtári hálózat, az iskolák, a családok és természetesen maguk a gyermekek között.

Az Olvasólétra egyszerre többféle motivációt kapcsol össze. Van benne játék, mert a gyermek lépdelhet felfelé a létrán. Van benne cél, hiszen három könyv elolvasása után elérhető a csúcs. Van benne alkotás, amikor a gyermek rajzzal vagy más módon reagál az olvasmányra. Van benne személyes kapcsolat, mert a könyvtáros meghallgatja a gyermek élménybeszámolóját. És van benne közösségi megerősítés, amikor a teljesítmény láthatóvá válik, és a résztvevők közösen ünnepelhetik az eredményt.

A közösség támogatása döbbenetesen erős, hiszen évről évre az olvasók adományaiból tudjuk előteremteni a több százezer forintos tortázás költségeit. 1000–2000 forintonként gyűlik össze a szükséges összeg. Gyakran olyanok is támogatnak, akiknek nincs is olvasólétrázójuk.

Talán éppen ez a komplexitás adja a program erejét. Nem egyetlen motivációs technikára épít, hanem az olvasáshoz kapcsolódó élmények egész rendszerét teremti meg. Ráadásul már az óvodások is szeretnék játszani, számukra teremtettük meg a Meselétrát. Fontos tapasztalat, hogy a gyerekek egymástól is tanulnak. Az óvodás ugyanúgy meséli a hallott történetet, mint az iskolás testvére. Észrevétlenül nő bele a játékba.

A gyermek választ, olvas, alkot, beszélget, visszatér – és közben megtapasztalja saját fejlődését. A létra tetejére feljutni természetesen öröm. De a program igazi eredménye talán mégsem ez.
Hanem az a pillanat, amikor egy gyermek a következő nyáron már nem azt kérdezi: „Muszáj olvasni?" Hanem azt: „Mikor kezdődik az Olvasólétra?"

Bakosné Mikula Edit

Fotó: NJSZT

Szinnyei József-díjjal ismerték el két kiváló könyvtári szakember munkásságát

Lengyelné dr. habil. Molnár Tünde és **dr. Tószegi Zsuzsanna** munkásságát Szinnyei József-díjjal ismerték el 2026. augusztus 20-án, az államalapítás ünnepe alkalmából. A rangos állami kitüntetést a könyvtári szakterületen hosszabb időn át végzett kiemelkedő tevékenységért, a szakma fejlődését elősegítő eredményekért adományozzák. A két díjazott több évtizedes munkájával jelentősen hozzájárult a hazai könyvtár- és információtudomány, a digitális kultúra és a kulturális örökség megőrzésének fejlődéséhez.

A két kitüntetett szakmai életútja több ponton is szorosan kapcsolódik az Országos Széchényi Könyvtárhoz, ezért elismerésük a nemzeti könyvtár közössége számára is különleges öröm.

Lengyelné dr. habil. Molnár Tünde egyetemi docens, az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Informatikai Karának dékánhelyettese és a Digitális Technológiai Intézet vezetője. Oktatói és kutatói munkásságában példaértékűen kapcsolja össze a könyvtár- és információtudományt, a neveléstudományt, a digitális kultúrát és a technológiai innovációt. Az OSZK képzéseinek rendszeres oktatójaként tudásával közvetlenül is hozzájárul a könyvtári szakemberek továbbképzéséhez, digitális kompetenciáik fejlesztéséhez és a szakma megújulásához.

Dr. Tószegi Zsuzsanna több mint öt évtizedes szakmai életútja szorosan összefonódik a modern magyar könyvtárügy, az információtudomány és a digitális kultúra fejlődésével. 1987 és 1997 között az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa volt, ahol a Nemzeti Periodika Adatbázis vezetőjeként az elsők között vett részt a hazai könyvtári szolgáltatások digitális korszakának megalapozásában. Későbbi munkásságával – többek között a Neumann János Digitális Könyvtár és Multimédia Központ vezetőjeként, a Digitális Irodalmi Akadémia program felelőseként, oktatóként és szerzői jogi szakemberként – meghatározó szerepet vállalt a magyar kulturális örökség digitális hozzáférhetővé tételében.

Két különleges szakmai életút, amelyeket közös értékek kapcsolnak össze: a tudás szolgálata, a szakmai igényesség, az innováció iránti nyitottság, a tudásmegosztás és a következő generációk iránt érzett felelősség.

Munkásságuk arra is emlékeztet bennünket, hogy a nemzeti könyvtár küldetésében a hagyomány és az innováció nem egymás ellentétei. Kulturális örökségünket akkor tudjuk valóban megőrizni és továbbadni, ha a felhalmozott tudást folyamatosan összekapcsoljuk korunk új technológiáival, kutatási eredményeivel és szakmai megközelítéseivel.

Az Országos Széchényi Könyvtár közössége nevében szívből gratulálunk Lengyelné dr. habil. Molnár Tündének és dr. Tószegi Zsuzsannának a Szinnyei József-díjhoz! Köszönjük mindazt a tudást, értéket és inspirációt, amellyel évtizedek óta gazdagítják a magyar könyvtárügyet, és külön köszönjük mindazt, amellyel az Országos Széchényi Könyvtár szakmai közösségéhez is hozzájárultak.

További alkotó éveket, jó egészséget és sok új szakmai sikert kívánunk!

Fotó: OSZK

Lengyelné dr. habil. Molnár Tünde

dr. Tószegi Zsuzsanna

Forrás: OSZK

Képek: Csornai Múzeum

A selmeci-soproni diákhagyományok éltetője a Soproni Egyetem és annak polgárai

Több mint 100 éve, hogy a város vezetése befogadta a Selmecbányáról menekült hontalanokat, és rendelkezésükre bocsátotta első, ideiglenes otthonukat, a Károly kaszárnyát, a későbbi Rákóczi hadapródiskola épületegyüttesét. 1922. október 6-ától a volt Honvéd Főreáliskola épületeiben folyik az oktatás. Az akkori városvezetés, Thurner Mihállyal az élén, Sopron bizonytalan helyzetével számolva, azzal a nem titkolt céllal adott hajlékot több mint 400 hallgatónak és oktatónak, hogy megerősítse az ország nyugati végvárát, az akkor többségében még német ajkú Sopront.

A hallgatók alig másfél év múlva, mintegy 110 fővel vesznek részt a nyugat-magyarországi felkelő harcokban. A második ágfalvi ütközetben hősi halált halt két hallgató az örök erdész-bányász testvériség jelképévé vált. A hallgatókra nem kis szerep hárult a soproni népszavazást megelőző propagandaháborúban is. Minden eszközzel igyekeztek megakadályozni a tömegével beérkező osztrák röplapok terjesztését. A hallgatók, az Ifjúsági Kör (alapítva: 1879) vezetésével híven megőrizték a magukkal hozott évszázados selmeci diákhagyományokat.

Az elnökválasztástól a korteskedéséig, a balek fogadástól és a vidám költözéstől a szakestélyekig mindent átplántáltak a soproni talajba. Sopron lakosságát már 1920-tól vidám ballagással és valétálással lepték meg. A város vezetése, majd polgársága a balek- és valétabálok, teaestek forgatagában találkozhatott azokkal az évfolyamokkal, melyek örökre eljegyezték magukat a selmeci hagyományokkal. Ezek a hagyományok évről évre bővültek és tovább formálódtak.

Bányászok, erdészek, kohászok a selmeci hagyományokat, mint szent lángot adták tovább. Az Ifjúsági Kör tagjai olyan gondosan hintették el a magot, hogy az minden időben kicsírázott. A selmeci diákhagyományokat soha többé nem lehetett kiirtani, bárhogy is törekedett erre az egypártrendszeri diktatúra.

1948/1949-től a fennálló nomenklatúra minden hagyományt betiltott, majd több tucat hallgatót kizárt az egyetemről. A város különböző részein (lövéri kis kamarákban, az erdőkben, pincékben) tovább folyt a selmeci hagyományok ápolása. 1953 nyarától már úgy tűnt, újból teljes fénnyel ragyoghat, de 1956 levert forradalma után a hatalom majdnem megfojtotta a hagyományokat. A hamu alatt azonban ott izzott a parázs. A soproni kisvendéglőkben, kollégiumi szobákban találkozó baráti társaságok, egyre nyíltabban, (oktatóik csendes beleegyezésével és támogatásával) őrizték a hagyományt.

Az 1960-as évektől a diktatúra kénytelen volt engedni. Azonban egy újabb évtizednek kellett még eltelnie ahhoz, hogy – hallgatói kezdeményezésre – 1971-től ismét egyenruhája lehessen a soproni egyetemistáknak. Ötvenöt éve büszkén hordják a hallgatók a waldent.

A Soproni Egyetem erdőmérnöki, faipari, valamit közgazdász karának hallgatói híven emlékeznek az elődökre

A Soproni Egyetem erdőmérnöki, faipari, valamit közgazdász karának hallgatói híven emlékeznek az elődökre.

A mai „tanszékek” és baráti társaságok – oktatóikkal együtt – büszkék arra, hogy a selmeci hagyományok letéteményesei, annak őrzői, és tovább adói lehetnek. Ezt hallgatói kezdeményezéssel 2026 szeptemberében etikai kódex aláírásával is meg pecsételték.

„Selmec az Istened, anyád, szeretőd, menyasszonyod, testvéred, mindened, aki bántja ellenséged.”

Dr. Ifj. Sarkady Sándor

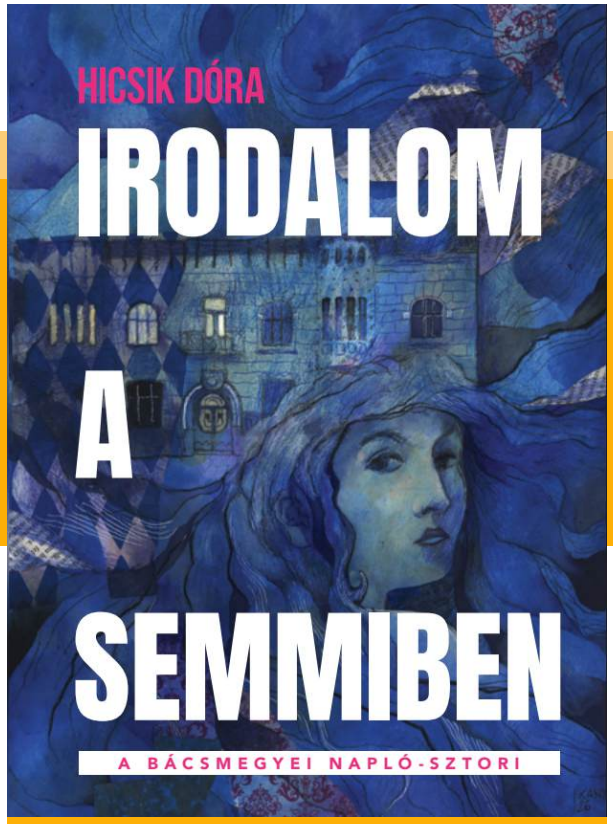

Megismerni egy korszakot

Idén jelent meg Hicsik Dóra Irodalom a semmiben – a Bácsmegyei Napló-sztori című könyve, a szerző doktori értekezésének átdolgozott változata. Sajtótörténeti monográfia, amely túlmutat a sajtótörténet kérdezési irányain.

A szerző a periodika feltárásával megismerhetővé teszi a Bácsmegyei Naplót, miközben értelmezi a 20. század eleji Szabadka szellemi-kulturális horizontját, amelynek – 1903 és 1941 között – formálója volt a Bácsmegyei Napló.

A többrétű értelmezés közel hozza a szöveget, mindazonáltal belakható tágasságot teremt. Következésképp Hicsik Dóra többre törekszik annál, hogy adatolásából valamiféle kalkulálható igazságra jusson, mivel a folyóirat kulturális impaktját vizsgálja, amely túlmutat a Bácsmegyei Napló keletkezése és megszűnése között eltelt időn. Ennek kikerekítéséhez szükséges a szerző kutatói optikájának részletgazdagsága, tehát egy történet megértéséhez nem elegendő pusztán az adatokat és a körülményeket ismerni; mögéjük kell tekinteni, hogy megszólaltatható és megírható legyen a történet.

Hicsik Dóra könyvében megszólal. Címe hosszan fészkelődik, majd megértjük, hogy a Bácsmegyei Napló intézményt adott a vajdasági irodalomnak és kulturális karaktert Szabadkának. Előzmény nélküli volt az, ahogy képviselte és közvetítette tartalmát, tehát pionír mivoltában tekintjük a vajdasági magyar irodalom kezdőpontjának.

A Bácsmegyei Napló – politikai párttól függetlenül – tartós szellemi műhelyként működött és serkentette Szabadka szellemi életét. Bár akadtak folyóiratok, de hosszabb rövidebb idő elteltével megszűntek. Vibráló kulturális élet határozta meg a szabadkai mindennapokat a Bácsmegyei Napló alapításakor, amely nem kötődött politikai párthoz (ezt tükrözi a közölt szövegek karaktere).

Fenyves Ferenc határozott szerkesztői koncepcióval, lapstruktúrával és stilisztikai irányokkal szólt olvasóihoz, így pedig identitás- és kultúraformáló médiummá vált az újság. Identitásformálása kettős volt. Keretet adott szerzőinek, akikben kialakult a szerzői énkép; emellett azzal, hogy kulturális rendszerbe foglalta Szabadkát, a város lakosai újféleképpen kezdtek kötődni városukhoz, mert a Bácsmegyei Napló reflektált a világra, amelyben éltek.

Hicsik Dóra szerint volt a Vajdaságban magyar nyelvű sajtó, amelyből kitűnt a Bácsmegyei Napló, mert – főképp Fenyvestől eredő szerkesztéspolitikája révén – be tudott számolni szinte minden vajdasági település eseményéről, és külföldi tudósítói rendre szállították számára a világ híreit. Ezen kívül Fenyves úgy pozícionálta a folyóiratot, hogy az a kisebbségben élő több mint félmillió magyar vezető napilapjává vált.

A kötet fontos érdeme, hogy megrajzolja Fenyves portréját és érinti életútját. Ezzel közel hozza személyét, és érthetővé teszi főszerkesztői helyzetét, attitűdjét, amivel sokat tett a Bácsmegyei Napló működéséért. Hicsik Dóra szerint a periodika irodalmi mellékletének vizsgálata az első évfolyamtól kezdve olyan forrásértékű szövegállomány, amely hozzájárul kultúra- és művelődéstörténetünk átfogóbb megismeréséhez, mivel több olyan magyarországi szerző szerepelt benne, akiknek művei (a szövegváltozatokkal együtt) meghatározóak lehetnek irodalomtörténeti kutatások számára. A lap beleszövődött a Szabadkai mindennapokba, az újságolvasók gondolkodásába, mert ajtót nyitott a világra. Irodalmi pályázatai – amellett, hogy megmutatják a szövegek nyelvi megformáltságát – jelentést adnak arról, hogy milyen volt a Vajdaság mentális hangoltsága.

Hicsik Dóra könyve a 20. századi vajdasági magyar irodalom és kulturális élet sarokpontját dolgozza fel jól strukturált kutatói módszerrel, közérthető nyelven. A közérthetőség nem negatívum, hiszen érti a Bácsmegyei Napló történeti, kulturális, politikai és irodalmi dimenzióit, amelyeket képes struktúrába rendezni. Korábban még egyetlen munka sem dolgozta fel a Bácsmegyei Napló kontextusait, ugyanakkor Hicsik Dóra munkája nyomán megértjük a folyóirat helyét és szerepét, valamint a korszakot.

Hicsik Dóra: Irodalom a semmiben

A Bácsmegyei Napló-sztori, szerk., dr. Negyela László
Szabadka, MILKO Egyesület, 2026.

Miksó Péter